

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Doksanaltıncı İçtima

6 Şubat 1340 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	603	7. — Ziraat Bankası kanun lâyihası (1/432)	604
2. — Evrakı varide	604	8. — 1340 senesinden itibaren inşa edilecek mesakin ve akaratın beş ve on sene müddetle vergiden muafiyeti hakkın- da kanun lâyihası (1/433)	604
Lâyhalar	604	9. — Temettü Vergisi makamına kaim olmak üzere alınacak Kazanç Vergisi hakkında kanun lâyihası (1/434)	604
1. — Hükkâm ve memurîni adliyenin usulü intihap ve tâyinlerine mütedair Ka- nunun sekizinci maddesinin tadili hakkın- da kanun lâyihası (1/428)	604	10. — Ticaret ve sanayi odaları kanun lâyihası (1/431)	604
2. — Sefaini ticariye kaptanları ile çarkçılarına verilecek şahadetnamelerden alınacak harc hakkında kanun lâyihası (1/429)	604	11. — Ticaret sicili kanun lâyihası (1/438)	604
3. — Sefaini ticariyeye ait kronomet- lerle alâtı seyriyenin mukayesesi ve pus- luların tashihi mukabilinde alınacak har- ca dair kanun lâyihası (1/435)	604	Mazbatalar	604
4. — Sunufu muhtelif kılavuzluk şa- hadetnamelerinden ahzolunacak harc dair kanun lâyihası (1/436)	604	1. — Diyarbekir Mebusu Şeref Beyin, İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 136 ve 138 nci maddelerinin tadili hak- kında (2/272) numaralı teklifi kanu- nisi ve şayanı müzakere olduğuma dair Lâyiha Encümeni mazbatası	604
5. — 6 Şubat 1321 tarihli Damga Ka- nunun 71 nci maddesinin tadiline dair ka- nun lâyihası (1/437)	604	2. — Kângırı Mebusu Talât ve Ziya beylerin muallimlerin hizmeti askeriyeye	
6. — İtibarı zirai cemiyetleri hakkın- da kanun lâyihası (1/430)	604		

	Sayfa
den tecilleri hakkında (2/272) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası	604
3. — Dersim mebusları Feridun Fikri ve Ahmed Şükrü beylerin Dersim vilâyetinin muhtacolduğu imarâtı zaruriye ve mübreme hakkında (2/273) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası	604
4. — Antalya Mebusu Ahmed Saki Bey ve rüfekasının, Dâvavekilleri Cemiyeti teşekkül eden mahallerde mezkûr cemiyet levhasında mukayyedolmayan muhamilerin icrayı vekâletten menleri ve mebus vekiller cemiyetinin icabında muhamilecin levhadan kayıtları kararını da vermek salâhiyetini haiz olmalarına dair (2/374) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası	604:605
5. — Erzurum mebusları Ziyaeddin ve Cazim efendilerin Karasu mecrasının tathiri için Nafia Vekâleti 1340 bütçesine yirmi bin lira vaz'ı hakkında (2/375) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası	605
6. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Tekâüt ve İstifa Kanununun bâzı mevaddını muaddil muvakkat kanunun dördüncü maddesinin ilgası hakkında (2/376) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası	605
7. — Kütahya Mebusu Receb Beyin, Millî teşebbüsâtı iktisadiyemizin şayanı himaye bir nümunesini teşkil eden Keskin Fabrikası kibritlerinin revacı hakkında (4/143) numaralı tahriri ve İktisat Encümeni mazbatası	605
8. — Belediye İstimlâk Kanunu Muvakkatının ikinci maddesinin tefsiri hakkında Başvekâletten mevzut (3/210) numaralı tezkere ve Dahiliye Encümeni mazbatası ve teklifi kanunisi	605

	Sayfa
Takrirler	
1. — İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, ruznamenin 17 nci maddesini teşkil eden eenebi maden kömürlerinin men'i ithaline dair İzmir Mebusu Mustafa Rahmi Beyin teklifi kanunisi ve İktisat Encümeni mazbatasının müstaceliyetle müzakeresi hakkında tahriri	605
2. — Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Beyin, ruznamenin 19 maddesini teşkil eden 18 Tesrinievel 1338 tarihli Firari ve Bakaya Kanununun birinci maddesinin tefsiri hakkında Adliye Encümeni mazbatasının müstacelen ve takdimen müzakeresine dair tahriri	605:606
3. — Malatya Mebusu Mahmud Nedim Bey ve rüfekasının Malatya'da fabrikatör Ömer Efendinin Teşviki Sanayi Kanunu ahkâmı mahsusasına tevfikân himayesine dair temenni tahriri (4/194)	606
3. — Sualler, cevaplar	
604,606	
1. — Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin, gaz fiyatlarının terfiine sebeb olan gaz Şirketlerine dair Adliye Vekâletinden şifahi sual tahriri (6/133)	604
2. — Mentеше Mebusu Esad Efendinin, Büyük Menderes Nehri mecrasının tathiriyle arazinin irva ve iskası için ne düşünüldüğüne dair Nafia Vekâletinden şifahi sual tahriri (6/135)	604
3. — İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, Adana pamuklarının ihracı için ne gibi tedabire tevessül edildiğine dair İktisat Vekâletinden şifahi sual tahriri (6/136)	604
4. — Cebeli Bereket Mebusu Avni Beyin, Ordu mensubîninden olup da Harekâtı Milliyeye iştirak etmeyenler hakkında tatbik edilecek mukarreratın ikmal edilip edilmediğine dair sualine Madafaa-i Milliye Vekili Kâzım Paşanın şifahi cevabı (6/124)	606:607
5. — Karesi Mebusu Vehbi Beyin, Balaya - Karaaydın Kumpanyası tarafından Palamutluktan sahile temdid edilen dekovil hattına dair suallerine Nafia Vekili Süleyman Sırrı Beyin şifahi cevabı (6/110)	607:611

	Sayfa		Sayfa
6. — İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, İstanbul'da tramvay kazalarına dair suali ve Nafia Vekili Süleyman Sırrı Beyin şifahi cevabı (6/109)	611	dalına, çay ve dut yetiştirilmesi hakkında (2/182) numaralı teklifi kanunisi ve İktisat ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbatası	614:622,628
7. — İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, şirketlerde Türk memurlar istihdamına dair suali ve Nafia Vekili Süleyman Sırrı Beyin şifahi cevabı (6/22)	612:614	2. — Karesi Mebusu Vehbi Beyin, Millî Mücahedatta şehidolan millî efrat ve zâbitan ailelerine nizamiye kutaatındaki kavanin ve nizamatin tatbikine dair (4/137) numaralı takriri ve Müdafaa-i Milliye ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları	623:627,629
4. — Müzakere edilen mevad	614		
1. — Rize Mebusu Esad Beyin, Rize Livasında fındık, portakal, limon, man-			

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,48

REİS — İkinci Reisvekili İsmet Bey

KÂTIPLER : Falih Rifki B. (Bolu), Hakkı B. (Van)

REİS — Celse küşadedilmiştir, zaptı sabık hulâsası okunacaktır.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

İkinci Reisvekili İsmet Beyin Tahtı Riyasetlerinde bilinikât zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul ve evrakı varide âid oldukları mahallere havale edildi. Mezuniyetlere dair Divanı Riyaset kararları kabul olunduktan sonra Telgraf ve Telefon Kanunu ikinci defa tâyini esamî ile rey'e vaz' edildi. Muallimlik eden zâbitanın terfi ve terfiyelerine dair Konya Mebusu Naim Hazim Efendinin sualine Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım Paşanın, İzmir İncir - Üzüm Kooperatif Şirketine dair Kütahya Mebusu Ragıp Beyin sualine İktisat Vekili Hasan Beyin verdikleri cevaplar istima olundu. Telgraf ve Telefon Kanununun 149 rey ile kabul edildiği tebliğ edilerek berayı teneffüs celse tatil edildi.

İkinci Celse

İsmet Beyin Riyasetleriyle küşadedilerek 1316, 1317 tevellütlü şimendifer müstahdemini

ile telgrafçılar ve muallimlerin askerlikten istisnalarına dair teklifi kanuniler madde halinde tevhit ve tesbit edilip sonra müzakere edilmek üzere Müdafaa-i Milliye Encümenine iade edildi. Müteakiben Rize Livasında eşcari müsmire yetiştirilmesine dair Rize Mebusu Esad Beyin teklifi kanunisinin müzakeresine biliptidar İktisat Encümeninden tadilen gelen birinci madde hakkında bir müddet müzakere cereyan ettikten sonra Rize Mebusu Ekrem Beyin takriri birinci madde olarak kabul, ikinci madde tadilen, üçüncü, dördüncü maddeler ise aynen kabul ve beşinci madde nazarı itibara alınan takrirlere göre tadil edilmek üzere encümene iade olunarak Çarşamba günü içtima edilmek üzere Celseye nihayet verildi.

Reisvekili	Kâtip	Kâtip
İsmet	Bolu	Van
	Falih Rifki	Hakkı

3. — SUALLER

1. — *Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin, gaz fiyatlarının terfüne sebeb olan gaz şirketlerine dair şifahi sual takriri (6/133) Adliye Vekâletine,*

2. — *Menteşe Mebusu Esad Efendinin, Büyük Menderes nehri mecrasının tathiriyle arazinin irva ve iskası için ne düşünüldüğüne dair şifahi sual takriri (6/135) Nafia Vekâletine,*

3. — *İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, Adana pamuklarının ihracı için ne gibi tedabire tevessül edildiğine dair şifahi sual takriri (6/136) İktisat Vekâletine havale edilmiştir.*

REİS — Efendim zaptı sabık hakkında söz isteyen var mı? Zaptı sabık hulâsasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Zaptı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir. Evrakı varıdeye geçiyoruz.

2. — EVRAKI VARİDE

Lâyhalar

1. — *Hükkâm ve memurîni adliyenin usulü intihap ve tâyinlerine mütedair Kanunun sekizinci maddesinin tadili hakkında kanun lâyihası (1/438) (Adliye Encümenine)*

2. — *Sefaini ticariye kaptanları ile çarkçılara verilecek şahadetnamelerden alınacak harc hakkında kanun lâyihası (1/429)*

3. — *Sefaini ticariyeye ait kronometrelerle alâti seyriyenin mukayesesi ve pusulalarının tashihî mukabilinde alınacak harca dair kanun lâyihası (1/435)*

4. — *Sünüfu muhtelif kılavuzluk şahadetnamelerinden ahzolunacak harca dair kanun lâyihası (1/436)*

5. — *6 Şubat 1321 tarihli Damga Kanununun 71 nci maddesinin tadiline dair kanun lâyihası (1/437)*

REİS — Dört kıt'a kanun lâyihasını Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale ediyoruz.

6. — *İtibarı zirai cemiyetleri hakkında kanun lâyihası (1/430) (İktisat Encümenine)*

7. — *Ziraat Bankası kanun lâyihası (1/431) (İktisat Encümenine)*

8. — *1340 senesinden itibaren inşa edilecek mesakin ve akaratın beş ve on sene müddetle vergiden muafiyeti hakkında kanun lâyihası (1/433) (Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye encümenlerine)*

9. — *Temettü Vergisi makamına kaim olmak üzere alınacak Kazanç Vergisi hakkında kanun lâyihası (1/434) (Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye encümenlerine)*

10. — *Ticaret ve sanayi odaları kanun lâyihası (1/431) (İktisat Encümenine)*

11. — *Ticaret sicili hakkında kanun lâyihası (1/438) (İktisat Encümenine)*

Mazbatalar

1. — *Diyarbakir Mebusu Şeref Beyin, İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 136 ve 138 nci maddelerinin tadili hakkında (2/272) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası (Dahiliye Encümenine)*

2. — *Kângırı Mebusu Talât ve Ziya beylerin muallimlerin hizmeti askeriyeden tecilleri hakkında (2/272) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası (Maarif ve Müdafaa-i Milliye encümenlerine)*

3. — *Dersim mebusları Feridun Fikri ve Ahmed Sükrü beylerin Dersim vilâyetinin muhtac olduğu imarati zaruriye ve mübreme hakkında (2/273) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası (Nafia Encümenine)*

4. — *Antalya Mebusu Ahmed Sâki Bey ve rüfekasının Dâvavekilleri Cemiyeti teşekkül eden mahallerde mezkûr cemiyet levhasında mukayyedolmayan muhamilerin icrayı vekâletten men-*

leri ve mebhüs vekiller cemiyetinin icabında muhamilerin levhadan terkini kayıtları kararını da vermek salâhiyetini haiz olmalarına dair (2/374) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası (Adliye Encümenine)

5. — Erzurum Mebusları Ziyaeddin ve Cazim efendilerin Karsu mecrasının tathiri için Nafia Vekâleti 1340 bütçesine yirmi bin lira vaz'ı hakkında (2/375) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası (Nafia ve Muvazenei Maliye encümenlerine)

6. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Tekaüt ve İstifa Kanununun bâzı mevaddını muaddil muvakkat kanunun dördüncü maddesinin ilgası hakkında (2/376) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Beyefendi. Müsaade buyurulur mu? Bendeniz buna muhalifim. Bu kanundan yanlı arkadaşlarımızın bu teklifi üç gün evvel Meclisi Âliden çıkan bir kanun ile temin edilmiş ve zannederim ki, bu teklifi kanuni ondan daha evveldir. Binaenaleyh böyle bir teklifin tekrar nazarı dikkate alınmasına lüzum yoktur.

REİS — Efendim Lâyiha Encümeni Süleyman Sırrı Beyin noktaî nazarını kabul etmiyerek ekseriyetle lâyihayı şayanı müzakere görerek göndermiştir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Beyefendi müsaade eder misiniz?

REİS — Nizamnamei Dahili mucibince usulen âidolduğu encümenine tevdi ederiz. Encümen müzakeresine mahal olmadığını esbabı mucibe mazbatasıyla bize bildirir. Muamele hitam bulmuştur. (Doğru sesleri)

İşbu teklifi kanuni ve Lâyiha Encümeni mazbatası Kavanini Maliye ve Müdafaaî Millîye encümenlerine tevdi edilmiştir.

7. — Kütahya Mebusu Receb Beyin, Millî teşebbüsâtı iktisadiyemizin şayanı himaye bir nümunesini teşkil eden Keskin Fabrikası kibritlerinin temini revacı hakkında (1/143) numaralı takriri ve İktisat Encümeni mazbatası (Ruznameye)

8. — Belediye İstimlak Kanunu Muvakkatinin ikinci maddesinin tefsiri hakkında Başvekâletten mevrut (3/210) numaralı tezkere ve Dahiliye Encümeni mazbatası ve teklifi kanunisini (Ruznameye alıyoruz.)

Takrirler

1. — İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, ruznamenin 17 nci maddesini teşkil eden ecnebi madden kömürlerinin meni ithaline dair İzmir Mebusu Rahmi Beyin teklifi kanunisi ve İktisat Encümeni mazbatasının müstaceliyetle müzakeresi hakkında takriri

REİS — Efendim, bu takirde esbabı mucibe yoktur. Mâlûmuâliniz bir madde hakkında müstaceliyet teklifinde esbabı mucibe olması lâzımdır.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — O halde Reis Bey esbabı mucibe yazarım ve öyle teklif ederim. Onun için takririmi geri alıyorum efendim.

REİS — Ali Rıza Bey takririni esbabı mucibe dereetmek üzere geri alıyorlar.

2. — Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Beyin, ruznamenin on dokuzuncu maddesini teşkil eden 18 Teşrinievvel 1338 tarihli firari Bakaya Kanununun birinci maddesinin tefsiri hakkında Adliye Encümeni mazbatasının müstacelen ve takdimen müzakeresine dair takriri

REİS — Okunacaktır :

Riyaseti Celileye

Askerî fikri ve bakayasiyle nüfusu metkume erbabının affı hakkındaki Kanunun birinci maddesinin tefsirine mütaallik olup affa taalluku hasebiyle derhal müzakeresi lâzımgelen ruznamenin 20 nci numarasında mukayyet Müdafaaî Millîye ve Adliye Encümenleri mazbatalarının müstacelen ve takdimen müzakeresini arz ve teklif eylerim.

Bozok
Ahmed Hamdi

REİS — Efendim! Hamdi Beyin takririni kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsınlar.

MUSTAFA B. (Elâziz) — Efendim Ağnam Resmi hakkında da bir kanun vardır ki o da müstaceldir. İki encümen de müstaceliyet te-

mennisıyla mazbatasını Riyasete takdim etmiştir. Onun için müstacelen müzakeresini Kavanini Maliye Encümeni namına teklif ediyorum.

REİS — Efendim bir kanunun esbabı mucibe lâyihasında müstaceliyet teklifi; yalnız o kanunun hini takdiminde veyahut müzakeresi esnasında vâkı olabilir veyahut esbabı mucibeli bir taktirle vukubulur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Ruznamenin on sekizinci maddesinde mukayyettir. Bu teklifin altı bendenizindir. Bendeniz de müstaceliyet teklif ettim. Kavanini Maliye de mazbatasında müstaceliyet teklif etti. En nihayet Muvanezci Maliye Encümeni de müstaceliyet teklif etti. Burada onsekizinci maddeye girmiştir. Maliye Vekâleti bunda isticel ediyor.

Bu hususta cetvel yapacak. Onun için ancak yetişebilir. Onun için bütün müstaceliyet teklifleri ile gelmiştir ve taktire hacet yoktur.

REİS — Süleyman Sırrı Beyin verdiği izahata nazaran encümenlerin ve teklif sahiplerinin müstaceliyet teklifleri vardır. Bu lâyiha'nın müstaceliyetle müzakeresini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiş ve müstacel ruznameye alınmıştır.

3. — *Malatya Mebusu Mahmud Nedim Bey ve rüfekasının Malatya'da fabrikatör Ömer Efendinin Teşviki Sanayi Kanunu ahkâmı hususasına tevfiikan himayesine dair bir temenni taktirî (4/149) (Başvekâletc)*

3. — SUALLER VE CEVAPLAR

4. — *Cebeli Bereket Mebusu Avni Beyin, ordu mensubîninden olup da Harekâtı Millîyeye iştirak etmiyenler hakkında tatbik edilecek mukarreratın ikmal edilip edilmediğine dair suatine Müdafaa-i Millîye Vekili Kâzım Paşanın şifahi cevabı (6/124)*

Riyaseti Celileye

Ordu mensubîninden olup da Harekâtı Millîyeye iştirak etmiyenler hakkında tatbiki mukarreratın muamelâtın ikmal edilip edilmediğinin, edilememiş ise ne vakte kadar intaeedilebileceğinin Müdafaa-i Millîye Vekili Paşa Hazretlerinden;

Ordu mensubu olmayıp da sair idari, malî, ser'î, iktisadi, adlî bilumum memurîn hakkında ne yapıldığının, ve bu kısım memurîn ve müstahdemini devlet hakkında da bir muamele ifası mutasavver olup olmadığının mutasavver ise şeklinin ve zamanı ifasının, değil ise, muamele cezaiei vakanın yalnız orduya hasrı muvafık olup olmadığını şifahen beyan buyurulmasını Başvekil Paşa Hazretlerinden sual ve rica eylerim.

Celibereket
Avni

REİS — Birinci sual Müdafaa-i Millîye Vekiline aittir.

AVNİ B. (Celibereket) — Efendim su-

alim ikidir. Birisi Müdafaa-i Millîye Vekiline, diğeri Başvekil Paşa Hazretlerine aittir.

MİLLÎ MÜDAFAAA VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Karesi) — Efendim! Mücadele-i Millîyeye iştirak etmiyen zâbitan hakkında yapılacak muameleye dair Meclisi Âli gogen defa bir kanun kabul buyurmuştu. Bu kanuna tevfiikan bir heyeti mahsusa teşkil edildi ve bu heyeti mahsusa, kanunun birinci maddesinde yazılan kuvayı inzibatîye ve Kuvayı Millîye aleyhinde teşkilâta intisabedenlerle ikinci maddesinde yazılan davete icabet etmiyenlere aidolan hususâtı tetkik ile muvazaftır. Malûmuâlileridir ki bu heyet bir Dîvanı Harb bir mahkeme heyeti veya tabkik heyeti vaziyetinde değildir. Doğrudan doğruya bir tetkik heyetidir. Vekâlette mevcudolan dosya ve vesaik kâmilen bu heyete tevdi edilmiştir. Bu heyet oradaki vesaik, dosya ve evrakları tetkik eder, bu kanunun tatbik edilip edilmeyeceğine bakar ve ona işaret eder ve karar altına alır. Şimdiye kadar bu heyetin intaeettiği evrakın muamelesi yani kespi katiyet ettirdiği evrakın muamelesi adedi 295 dir. Yani 295 kişiye ait evrakı intaeetmiş ve kararını vermiş, bize de bildirmiştir. Şu halde 295 evrak neticelelendirmiştir. Daha kırk sekiz kadar evrakı neticelelendirmiş, onu da kurye ile gönderiyor. Bundan maada 608 kadar evrak da heyetin elinde mevcuttur ki tetkik edilmektedir. Bu hesaba nazaran bîa ka-

dar erkân, ümora ve zâbitanın bu kanunun birinci ve ikinci maddelerine temas ettiği muhtemel görülen muameleleri heyeti mahsusada görülecek demektir. Heyeti mahsusanın bütün bu evrakı ve dosyaları ariz ve amik tetkik etmek mecburiyetinde kalmasına binaen muamelelerin ancak Mayıs nihayetinde ikmal edilebileceğini tahmin ediyoruz. Henüz heyeti mahsusaya yedinde bulunan evraktan bir müşir, bir birinci ferik, altı ferik, yedi liva, yirmi üç miralay, yirmi altı kaymakam, yetmiş dört binbaşı, iki kolağası, yüz elli üç yüzbaşı, seksen sekiz mülâzimi evvel, yüz on dört mülâzimi sani, altı zâbıtvekili, on üç imam, yetmiş iki memurün ve mensubin, 30 esnafatı askeriye iki de zâbit namzedi evrakı vardır, bunlar neticelenmek üzeredir. Şimdiye kadar intaetmiş oldukları evrak ahabının kanunun birinci maddesi mucibince hizmeti Devlette istihdam edilmemek şartıyla nisbeti askeriyelerini kat'ediyor.

İkincisi: İkinci madde mucibince bu kayıt ve şartı koymaksızın nisbeti askeriyesini kat' ederek inta ediliyor. Bâzılarının evrak ve vesaikında yani dosyalarında bu hâller sabit olmuyor, beraet etmiş addolunuyorlar. Yapılan muamele budur.

AVNİ B. (Cebeliberekot) -- Suale verilen cevap kâfidir. Yalnız iki fıkranın cevabını da Başvekâletin vermesini rica ediyorum.

REİS — Efendim Başvekâlete tebliğ edilmiştir. Bittabi cevap vereceklerdir. Alınacak cevap alelûsul ruznameye konacaktır.

5. — *Karesi Mebusu Vehbi Beyin, Balye - Karaaydın Kumpanyası tarafından Palamutluktan sahile temdid edilen dekövil hattına dair suali ve Nafia Vekili Süleyman Sırrı Beyin şifahi cevabı (6/110)*

REİS — Takririni okuyoruz :

Riyaseti Celileye

Balye - Karaaydın Kumpanyası tarafından Palamutluktan sahile temdid edilen dekövil hattı Horan - Edremit şosesinin birçok mahallerini işgal ettiği anlaşılıyor. Doğru mudur? Şirket ne hakka istinaden vilâyet şosesi üzerine ray tefrişine başlamıştır? Nafia Vekili Beyden şifahen cevap vermesini rica ederim. 14 Kânunusani 1340

Karesi
Mehmed Vehbi

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — Efendim evvelâ bu hattın heyeti umumiyesi hakkında arzı malûmat edersem Vehbi Beyin suallerine tamamen cevap vermiş olacağız. Bu hattın mehdei Edremit ovasından, Akçay iskelesinden başlar; Balya kasabasına kadar gider. Bunun Balya'dan altmışıncı kilometresine kadar olan kısmı Meşrutiyetten evvel şirketin Ticaret ve Ziraat Nezaretine müracaatı üzerine alınmış evvelece yapılmıştı. Bilâhara şirket 1230 tarihlerinde diğer hat için yani Palamut hattından aşağı olan kısımlarına ait de ayrıca yine müracaat ederek bir müsaade istihsal etmiş. Ancak o müsaade pek doğru olmadığı için 1335 senesinde mahallî Hükümetine müracaat ediyor ve bu hattı Akçay'a kadar bir tramvay şeklinde alarak yapmak istiyor. Yalnız malûmuâlinizdir ki böyle şehir haricinde olan demiryolları için imtiyaz vermeye mahallî Hükümetinin salâhiyeti yoktur. Vilâyetler, yalnız şehir dâhilinde, tramvay ve su ve buna mümasil şeyler için imtiyaz verebilir. Fakat şehir haricinde olanlar için böyle bir imtiyaz vermeye salâhiyeti yoktur. Onun için mahallî hükümeti evrakı İstanbul'a gönderiyor. İstanbul'da tetkikat yapılıyor, yapıldıktan sonra da Şûrayı Devlete gidiyor, Şûrayı Devlet de alelûsul mucibe gönderiyor, mucipten çıkıyor ve şirket de işe başlıyor. Yalnız Malûmuâliniz efendim, mukaddema yapılan bir kanun mucibince 16 Mart 1336 tarihinden sonra İstanbul Hükümetince verilen tekml imtiyazatın hükmü keenlemeyekün addedildiği için şirket tekrar buraya müracaat ediyor. Burada Hükümet tetkik ettikten sonra bu imtiyazı vererek yine şirkete iade etmiştir ki malûmuâliniz Lozan Muahedesinde bu gibi imtiyazat mesaili için şirketlerle itilâf edilmesi karargir olmuştur, o meyanda bu da çıkmıştır.

Şimdi ikinci bir mesele de bu hattın bâzi aksamı Balıkesir'le Edremit arasında olan yol üzerinde tesis edildiği hakkındadır. Fihâsika bâzi aksamı Vehbi Beyin buyurdıkları gibi yol üzerinde tesis ediliyor. Fakat bu mukavelemede musarrahtır. Müsaade buyurursanız mukavelenin yol üzerinde tesis edeceği aksam hakkındaki maddeyi okuyacağım. Bir de bu maddenin temin ettiği bir şey vardır ki Hükü-

metin, hiçbir kimsenin intifaina zarar vermiyecek ve her türlü kazalara meydan vermiyecek surette tedabir ittihaz etmesi için bâzı şerait koymuştur. Mukaveleamenin onuncu maddesi diyor ki, «Eğer demiryolu piyadelerin kemakân müruruna müsait ve fakat kamyon, otomobil veya âdi arabaların geçmesini mencecek olan yan sathlarından biri üzerine inşa olunacak olursa hattı mezkûr sureti mahsusada, lâakal 30 santimetre arzında balas tabakası üzerine tesis olunacak ve işbu tabaka yaya kaldırmı teşkil edecek olan mezkûr yan sathı ile bir seviyede bulunacaktır. Madenî traversler mezkûr balas tabakasının sıhanı traverslerin altında lâakal on beş santim... tariki âmmenin arabalara mahsus olan kısmı demiryolların yan sathıyla yolun hüsnü muhafazasına ait vaz'edeceği malzemenin haricinde kalmak üzere lâakal beş metre seksen santim arzında bulunacaktır. Demiryolunun işgal ettiği yan sathın yol tarafındaki ciheti lâakal yan tarafında bir çıkıntı teşkil etmek üzere metaneti kâmileyi haiz bir pervaz ile tahdidedilecek ve meylî lâakal 100 santimi tecavüz eden yollarda işbu pervaz lâakal 30 santimetre arzında taş döşemeli nisfî mukaar istinad ettirilecektir. Demiryolunun en çıkıntılı yerleri ile mezkûr pervazın şakulisi beyinde lâakal 30 santimetre bırakılacak ve işbu mäsäfe kezalik edevatı muharrikenin en çıkıntılı yerleri ile bir müessesem haricisi... bir metre on santimetre olacaktır. Kısmı haricileri ile yan sathı bir seviyede bulunacak rayların edevatı mütaharrikeleri ile çıkıntılarını teşkil edecektir. Şirkete karşı bir diyeceğimiz yoktur. Tekerleklerin çeneleri geçecek derecede icabeden çıkıntıyı teşkil eyliyecektir» ki bu madde ile de arabaların tamamen serbest geçebilmeleri için beşyüz, altı yüz metreye karip bir genişlik bırakılıyor.

İkincisi : Arabaların bir yeni hatla müsademesine mâruz kalmamak için burada pervane dediği diğer birtakım tedabir ile onu muhafaza edecektir. Yapılan iş musaddak olan mukaveleye istinaden yapıldığından mukaveleden hariç bir şey yapılmadığı cihetle şirkete karşı bir diyeceğimiz yoktur.

VEHBI B. (Karesi) — Efendim buyurdukları gibi Balye'den Palamutluk'a kadar dekovil hattı vardır. Fazla olarak Balye'den, kömür

madenin olduğu yerden (manevîna) kadar bir dekovil vardır. Bunlar eskidir. 1330 senesinde bir iradei saniye istihsal ederek böyle havadan yol yapmak istediler, muvaffak olamadılar. Memleketin her tarafında dekovil yapılmasını arzu ederiz. Fakat dekovil yaptırılacak diye de hukuku milliyenin giğnenmesine tabii müsaade edilmez. Şimdi bu yapılan dekovil, evvelce yapılan yüz kilometreye yakın mahallin imtidadından ibarettir. Yirmisekiz kilometresi düzdür, hemen kâmilen düz denilebilecek ve kâmilen şose üzerinde gidilebilecek bir mevkiide elektrikle işliyecek, bu dekovil eşya nakledecek, insan nakledecek, yani elektrikle işliyen bir tren halinde Palamutluk'tan sahile kadar bütün zeytin muntakasında ayrıca nakliyat yapacaktır. Bunun hakkındaki noktai nazarımı ayrıca arz etmek üzere vilâyet meclisi umumisinin imzalarıyla gelmiş olan telgrafı aynen okuyacağım.

Ankara'da Karesi Mebusu Vehbi Beye

İdarei hususiyei vilâyat Kanunundaki ahkâmı sarihaya tevfikân Edremit kazası dâhilinde Palamut mevkii ile Ilıca iskelesi arasında ray tefriş ederek elektrik kuvvetiyle tramvay katarı işletmesinin kırk senelik imtiyazı sezayı nur sahibi Ali Beyle Balye Maden Şirketi Müdürü Rujrali tarafından 10 Kânunusani 1335 tarihinde Meclisi umumimizden talebedilmesi üzerine meclisçe usulen icabeden muamele icra ve şartnamesi ilân edilmekte iken memleketimizin Yunan savleti mel'unanesine mâruz kalmasından bilistifade mülga İstanbul Nezaretiyle mukavele âkdeden merkur Ralli Yunan işgali altındaki Edremit'de Yunan teşkilâtı mahsusa reisi Yorgi Malyedi marifetiyle hattâ güzergâhı olmak üzere şose boyunca üç dört metrelik araziyi gûya ashabımın rıza ve muvafakatiyle istimlâk edip ameliyata ve şose ve köprülerimize tecavüze başlamış idiye de istihlâsı mesudemiz üzerine gayrimeşru Hükümetin gayrikanuni imtiyazı tanınmıyarak Hükümeti mahalliyece menedilmiş idi. Bilâhara Ralli tarafından tekrar faaliyete girişilmesi ve her zerrei turap ve senki halkımızın mübarek terleriyle yağrulan tarika hususimize tecavüze devam olunması üzerine vâkı müracaatlara binan vilâyet makamından menolunmuş ise de Nafia Vekâletince ameliyatın sekte dar edilmeme-

si bildirilmiş ve bir de şartname ve mukavele-name suretleri tebliğ olunmuştur. Balye, Karaaydın Şirketi Müdürü Umumisî Ralli'nin müssaddak vekâletname ile vekili hususîsi Ankara'da Hürriyet Otelinde onbir numarada misafireten mukim esbak Nafia Müdürü Süleyman Sırrı Bey ile Nafia Vekili Feyzi Bey arasında mülga Nezaretin şeraitini tasvîben 13 Mayıs 1339 tarihinde teati olunan mezkûr mukavele ve şartnameye nazaran güzergâh için âmmeye ait yolların imkân müsaidolduğu derecede yan satırlarından istifade etmek, şose ile hemseviye olarak rayların altına tozbeş santim tartımda kırma taş fersiyatı yapmak şoseye zarar iras etmeyip otomobil ve arabaların geçebilmesi için yolu beş metre seksen santimden dar bırakmamak hattın faaliyete geçtiği tarihten itibaren her ay yirmibeş lira Nafia veznesine bedeli imtiyaz vermek mukavele-namenin imzası tarihinden itibaren hemen güzengâh ve istimlak olunacak yerleri gösterir haritaları tanzim ve Nafia Vekâletine tasdik ettirdikten sonra faaliyete girişmek keza imza tarihinden altı ay zarfında bir Türk Anonim Şirketi tesis ederek sahibi imtiyaz makamına ikame eylemek kayıt ve şartları ile vekâleti müşarünileyhaca hotbehot bir imtiyaz verilmiş olduğu anlaşılıyor. İradei milliyemizin kanunu mahsusu ile muhkem ve mazbut tecelligâhı olan Meclisi Âlinize karar ve tasdika iktiran eyliyen ve vilâyet meclisi umumisine ait bir hak ve salâhiyeti sarîhaya tecavüzten ve fuzulinden istimalinden doğan anıfülarz imtiyaza müsteniden vilâyetimiz dâhilindeki tarihî hususimiz üzerinde bugün ecnebi mühendisler fuzulen tasarruf icra etmektedir. Zaten gayrikanuni olduğundan fasit ve bâtal olan imtiyaz ortadan kaldırılarak vilâyet meclisi umumisine ait hakkı kanununun siyaneti ve esasen şartnameye asla riayetkâr olmıyan Balye Şirketinin de tarikimiz üzerindeki amelîyatı tecavüzkâranesinin hemen men buyurulması esbabının teminini ittîfâken ve bütün vilâyetimiz halkına izafeten istirham eyleriz.

29 . 1 . 1340

Karesi Vilâyeti
Meclisi Umumisî
Reisisanisi namına

Basri
Âza
Mustafa

Âza
Mehmed
Âza
Abdüüşükür

Âza	Âza
Ruhi Naci	Hasan Fehmi
Âza	Âza
Mehmed Pertev	Süreyya
Âza	Âza
Mustafa	Mehmed Feyzi
Âza	Âza
Süleyman Vehbi	İsmail Hakkı
Âza	Âza
Vasfi	Halil Hilmi
	Âza
	Mehmed

VEHBI B. (Devamla) — Şimdi efendim bu İdarei Mahalliyei Vilâyat Kanununun 88 nci maddesinin üçüncü fıkrasında antrparantez olarak ve «imtiyaz ve inhisarı tazammun edecek teşebbüsâtı nakliye ile vilâyatta şimendifer inşası için Nafia Nezaretinden istizanı keyfiyet olunmak lâzımdır.» Meclisi umumiye müracaat edilir; Nafia Vekâletinden istizan edilir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Hakkı-baş Meclisi Umumiye aittir.

VEHBI B. (Devamla) — Evet Meclisi Umumiye aittir. Kırk seneyi tecavüz etmemek şartı ile... Eğer etmişse o vakit imtiyazat menafii umumiyeye âidolan imtiyazattan verilmesi suretiyle olacaktır. 1336 senesinde bir kanun vardı. O kanunun birinci maddesi: «evvelâ her ne suretle olursa olsun Devletçe halen ve âtiyen taahhüdü maliye mutazammın emval ve emlâki umumiyenin sarf ve tahsisini icâbetmiyenler Hükümetçe verilebilir.» Halbuki emlâki umumiyeden olan ve emlâki mahalliyeden bulunan şosenin üzerinde hiçbir zaman hiçbir Nafia Vekilinin ve hiçbir ferdin salâhiyeti yoktur ki üzerine ray koydursun ve o yolu daralttırsın, mürur ve uburu işkâl etsin. Onu o halk sırtları ile toprak taşıyarak, para vererek, uğraşarak, çalışarak yapmışlardır. Bu itibarla fâhiştir ve zaten şartnameye riayet etmiyormuş. Bu meseleyi iki noktadan mütalâa ederiz. Kırk seneden az ise mahallinin hakkıdır. Mahalline hakkı verilmelidir. Değilse Meclisi Âlinin hakkıdır. Gelip burada tetkik edilmelidir. Böyle gayrikanuni muamele cereyan etmemelidir. Bendeniz suali gayrikâfi görüyorum. Burada Meclisi umuminin gayet muhkem ve suzişli müzakeratı vardır, okumuyacağım. Bu imtiyazı

alan asıl Sakız'lı olan bir Rumdur. O mıntaka âtide birçok mühlekelere mâruzdur. Henüz daha kendi benliğine sahibolamayacak bir mevki-dedir. Oraya böyle eenebi sermayesi sokmak ne dereceye kadar doğru olabilir? Buna aklım ermiyor. Ben sualin cevabını kâfi görmüyorum. Vekil Bey ya bunu mahalline gönderip tetkik ettirir veyahut Meclisi Âlide bu mukavele tetkik edilir, tasdik edilir. Beyefendiler imtiyazın verildiği gün İstanbul'un işgal edildiği gündür. Sonra Yunanlıların kuvvetleriyle tatbikatı yaptırılmıştır. Çünkü onların teşkilâtı mahsusasıdır. Balye taraflarını yakından bilen arkadaşlarımız varsa, oradaki faciannın ne demek olduğunu ve oradaki vaziyetin neden ibaret bulunduğunu takdir ederler. Şu imtiyazın verilmesiyle meselâ idarei hususiyenin falan hastanesini başka birisine vermek biridir. Dâhiliye Vekili Bey «ben falan yeri falan mahalle verdim» diyemez. Böyle hak yoktur. Şimdiye kadar bu memlekette verilmemiştir. Ve bu hak verilemez. Hattâ buna ait kanun dahi vaz'etmek istesek bizim salâhiyetimiz haricinde olan bir hakkı tabiiyi gasbetmiş oluruz. Hangi vekâlet buna kendisinde salâhiyet görmüştür, ki, mahallinin hakkı sarihini istimale kalkışmıştır? Ve hem bu imtiyaz kimler tarafından verilmiştir? İstanbul Hükümeti tarafından İstanbul'un işgali günü verilen bir imtiyazı Nafia Vekâleti aynen tasdik ediyor. Hattâ mahalli bile haber vermiyor. Ne vakit ki, mahalli feryadediyor; mukavele ve şartname o vakit oraya gönderiliyor. Bu şayanı hayrettir. Verilen izahatı gayrikâfi görüyorum. Ve Karesi Mebusu olarak burada sekiz kişi bulunuyoruz. Hepimiz de söyliyelim.

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — Mesele, hali hazıra ait değil. Bu imtiyaz verildiği zaman, yani burada tasdik edildiği zaman iş başlamış ve yürüyordu. Buyurdıkları İdarei Hususiyei Vilâyat Kanununu maddei mahsusasındaki fıkraya gelince: Demin de arz ettiğim gibi Hükümeti merkeziye, bu gibi imtiyazatın itası hakkını mahallî hükümetlere tevdi etmemiştir. Ancak şehir dâhilinde olan muayyen imtiyazlı şirketler için bu hakkı vermiştir. (Hayır sesleri)

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Öyle şey yok.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Kanun sarihdir.

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Şehir dâhilinde olan su, tramvay ve buna mümasil imtiyazatı kırk seneyi tecavüz etmemek şartıyla mahallî hükümet verebilir. Bunlar şehir dâhiline aittir ve salâhiyetleri mukayyettir. Şehir harici imtiyazat hükümeti merkeziyeye aittir. Katiyen öyledir. Kanunu mütalâa buyurursunuz. Zapta geçsin yanlış çıkarsa ben sözümü terk ederim. O vakit bunu mahallî hükümetin veremeyeceğine vermek salâhiyetini haiz olamadığına göre, muamele cereyan ettikten sonra bunu İstanbul'a gönderiyorlar ki, o zaman Merkezi Hükümet İstanbul idi. Ve o zaman işe başlanıyor. Demin arz ettiğim gibi, Lozan Muahedesi mucibince birtakım salâhiyet almıştır. Bu gibi mukavelât tekrar müzakere edecekti. Müzakere etti ve bura da tasdik etti.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bu imtiyaz Meclise gelmiş midir?

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Hayır gelmemiştir. Buradaki Hükümetin yaptığı muamele, tasdikten ibarettir ve şimdiye kadar bu gibi şeylerin hiçbirini de Meclise gelmemiştir. Tekmül mukavelât gelmemiştir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Teşkilâtı Esasiye Kanunu mucibince bunun Meclise gelmesi şarttır.

MUHTAR B. (Trabzon) — Kanunda sarahat vardır. Meclise gelmez.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Meclis, umuru milleti muraktır.

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Bu hususta kanun meskûttur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Asıl kanun Teşkilâtı Esasiye Kanunudur.

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — İmtiyazat gelmez. İkincisi; arz ettiğim gibi bu evvele yapılmış olan ve başlanılmış olan bir işin devamını tasdikten ibaret bir iştir. O tasdik de o zaman yapılmıştır. Haysiyat meselesine gelince; hiçbirimiz istemeyiz ki, bu hat eenebi bir adamın eline geçsin. Bu, hiçbir vakitte falan şahsın filân şahsın imtiyazı değildir.

MEHMED VEHBİ B. (Karesi) — Şirket resmen teşekkül etmiş mi? Verilen imtiyazat ilân edilmiş midir? İlân edilmemiştir.

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — Şirket teşkili için müracaat edilmiştir.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Reis Beyefendi aynı meseleye dair bendenizin de müstaktil bir sualim vardır ve 2 Şubatta verilmiştir. Aradan bir hafta geçmiştir. Vekil Beyefendi bu sualime başka bir zamanda müstaktilen mi cevap vereceklerdir, yoksa bu cevabı bendenizin sualime de mi veriyorlar?

REİS — Efendim zatiâlilerinin sual takririne verilecek cevap ruznamede mevcut değildir.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Belki ona teşmilen cevap vermek isterler.

REİS — Ruznamede mevcudolmıyan suale Vekil cevap vermediği gibi başkasına da söz verilemez. İzahatınız hitam buldu mu efendim? İzahatı kâfi görmiyen sâil, istizah takririni ile daha fazla izahat alabilir. Binaenaleyh suale verilen cevap hitam bulmuştur. (Kâfi sesleri)

MEHMED VEHBİ B. (Karesi) — Ben, diyeceğim kâfi diye... Kim diyor; onu kâfi diye? (Handeler) (Maşallah, maşallah sesleri)

6. — *İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, İstanbul'daki tramvay kazalarına dair sual takririne, Nafia Vekili Süleyman Sırrı Beyin şifahi cevabı (6/109)*

Riyaseti Celileye

b) Son zamanlarda İstanbul'da tramvay kazaları çoğalmıştır. Bu kazalara tramvay arabaları frenlerinin bozukluğu sebebolarak gösteriliyor. Frenlerin muntazaman ve hattâ her gün nazarı tetkikten geçirilmemesi esbabını Nafia Vekilinden şifahen sual eylerim.

İstanbul
Ali Rıza

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — İstanbul Mebusu Muhterem Ali Rıza Beyefendinin suali hakikaten vârittir. Yani İstanbul'da kazalar oluyor. Bu kazaları bir kere ikiye ayırabiliriz. Biri maatteessüf bizim lâkaydimizdendir. Meselâ tramvay yürürken tramvaya binmek, tramvay yürürken tramvaydan atlamaktır. İşte bu gibi kazaların kâffesi halkın takvîdatı fazla ehemmiyet vermemesindedir. Bunun

için birçok ceza aldık, falân yaptık. Fakat maalesef ahali yine atlıyor.

İkincisi, vatmanların takyitsizliğinden ileri geliyor. Bu kazaların yalnız vatmanların takyitsizliğinden olduğu anlaşılıyor ve mahkemeye veriliyor, bunların takyidi için - Ali Rıza Beyefendinin sualleri üzerine - ne gibi fennî tedabir ittihaz edildiğini arz edeceğim. Onun da hulâsası budur :

Tramvayların her türlü takyidatı fenniyesi vardır. Her türlü baskıları vardır ve bunlar her gece, depolara gidince muayene edilir ve bu muayenede Hükümetin hakkı teftişi vardır. Gerek arabaların sakat olup olmadığı ve gerek vatmanların imtihanlarında, bu işe vâkıf olup olmadığı Devletin, Sehremanetinin komiserleri tarafından teftiş edilir. Bu hususta biraz takyit lâzımdır. Fakat ahalinin tramvaylardan atlamasının fenalık verdiğini müdrük olmaları lâzımgelir. Yalnız maatteessüf son zamanlarda hayatın ehemmiyeti kalmadığı görülüyor ve kazaların çoğu bundan ileri geliyor.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Bendeniz öyle telâkki etmivorum. Tramvay Kumpanyası halkın havatına ehemmiyet vermiyor. Onların hayatının kıymeti vardır. Binenler Türktür, onun için kumpanyaca bir kıymeti yoktur. Böyle telâkki ediyorum.

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — Havat meselesinde bilmem ne kadar kasdolabilir? İster Türk olsun, ister eenebi olsun, havat meselesi kolav bir şey değildir. Nasıl ki biz bir eenebinin havatına kasdetmezsek zannetmem ki, onlar da bizim hayatımıza kasdetsin.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Son yaptıkları vakayı belli değil mi?

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — Umumi surette müstahdemin Türktür efendim. Bilhassa Vatmanların içerisinde eenebi hiç yoktur.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Rica ederim, Nafia Vekili frenlerin müdafii olmasın. (O o o sesleri)

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — Onun için bu gibi kasit vâridolamaz.

7. — *Istanbul Mebusu Ali Rıza Beyin, şirketlerde Türk memurlar istihdamı hakkındaki suali ve Nafia Vekili Süleyman Sırrı Beyin şifahi cevabı (6/22)*

Riyaseti Celileye

Istanbul'daki imtiyazlı şirketler müstahdemlerinin Türk (Müslüman) olması takarrür ettiği halde ekser şirketler gayrimüslim memur ve müstahdemlerini halen tebdil etmedikleri gibi Tramvay Şirketi gibi içlerinde halen Yunanlı istihdam edenler de vardır. İstanbul'daki gayrifaal memurlarla bir hayli sanat erbabı ve kendisine iş arıyan gençler işsiz ve nafakai yevmiyelerini teminden âeizdir. Bu şirketler vasıtasıyla (gayrifaal) namı altındaki memurların ve sanat erbabının ve hizmete teşne ve işsiz kalmış gençlerin ve mütekaiddin himayesi ve tatili faaliyet eden bazı fabrikalar amele ve müstahdemlerinin temini ikdarları mümkün olacağından Nafia Vekili Muhtereminin bu bapta ne gibi teşebbüsatta bulunduğunu anlamak zaruretindeyim. Üç gün zarfında şifahan cevap vermek üzere keyfiyeti vekili müşarüileyhten sual eylerim efendim.

13 . 10 . 1339
İstanbul
Ali Rıza

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (İstanbul) — Şimdi efendim; malûmuâlinizdir ki, bu yapılan son İtilâfname ile bir kayıt konmuştur ki, şirketlerdeki müstahdemin Türk olacaktır. Eski imtiyazlardaki bu kayıt «Tâbiyeti Osmaniyeyi haiz olacaktır» şeklindedir. Bu, şirketlerden ilk mukavele yapanlardan başkasına konmamıştır. Fakat bununla beraber Nafia Vekâleti, öteden beri bu fikri takibederekten bunların yerine Türkleri yerleştirmeye başlamıştır ve bunu altı ay zarfında yapmak kaydı şartnamede vardır ki, bu altı ay munktezi olmamıştır. Aldığımız malûmata göre şimdiye kadar şirketlerde bulunan Türklerin adediyle orada kalan gayri Türklerin adedini arz edeceğim. Bir şirkete isabet eden adedleri bildireceğim. Zannederim ki bu Ali Rıza Beyefendinin maksatlarına da bir dereceye kadar muvafık düşecektir. 1339 senesinde tramvay şirketinde mevcudolan Türklerin adedi 1 140 iken bir Kânunusani tarihinde 1 480 e

iblâğ edilmiştir. Vakaa aradan daha birbuçuk ay geçmiştir. Fakat bu birbuçuk ay zarfındaki miktar hakkında daha fazla malûmat alamadım. 1339 tarihinde 495 gayri Türk varken 1 Kânunusaniye bunların miktarı 139'a inmiştir. Eenebi 31 iken 1340 tarihinde, bugün ancak 16 sı kalmıştır. Binaenaleyh, çıkarılan gayri Türkler 356 dır. Buna mukabil 340 Türk alınmıştır. Yine kezalik Tunel Şirketinin 1339 tarihindeki Türk olarak mevcut müstahdemini 39 iken bugün 59 e iblâğ edilmiştir. 29 gayri Türk varken bugün 4 e inmiştir.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Dört fazla.

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Şark Demiryollarından aldığımız malûmata göre 1 Temmuz 1339 tarihindeki mevcut ile 1 Şubat 1340 tarihine kadar olan mukayeseyi yapacak olursak 1339 senesindeki Türk memurlarının adedi (869) iken bugün 1309 dur. Bunda Yahudi, Ermeni, Ortodoks ve diğer milletleri ayrı ayrı gösteriyor. Yahudi 130 iken bugün (84) e inmiştir. Ermeni 120 iken (18) e inmiştir. Katolik 24 iken (10) a inmiştir. Alman 14 iken (10) a inmiştir. Hulâsa teknil kumpanyada yavaş yavaş hiç kalmıyor.

RAGB B. (Zonguldak) — Yavaş yavaş ama ne vakte kadar?

NAFIA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Yani bu altı ayın hitamına kadar bunların hepsi çıkarılmış bulunacaktır. Çünkü maksat Türk yerleştirmektir. Menafii umumiyeye ait olan bir muameledir. Elektrik Şirketinde ise bugün Türklerin adedi 432 dir. Burada Eenebi olarak kalanların adedi ise Müsevi 10, Katolik 64, Eenebi 57, Rum ve Ermeni 25 tane kalmıştır. Dikkat buyurlursa diğerleri hemen hemen gitmiş demektir. Kaldı ki, Su Şirketinde hiç kalmamıştır. Yalnız üç tane eenebi kalmıştır. Terkos Su Şirketinde bugün 178 tane Türk bulunuyor. 17 tane eenebi, 103 Ermeni ve Rum bulunuyor ki, bu şirketin mukavelenamesine göre bunları biz çıkarmak hakkını haiz değil iken Hükümetin noktai nazarını onlara telkin ettik. Onlar da bu fikri kabul ettiler ve bugün 109 adedi terki vazife etmiştir. Tabii bunların hiç kalmaması şâyani arzudur. Ve altı ay nihayetinde de Hükümetin yapmış olduğu İtilâfnameyi tamamiyle tatbik edeceğiz.

OSMAN NURİ B. (Bursa) — Haliç Şirketi bunları nazarı itibara almıyor.

NAFİA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — O başka efendim. Haliç Şirketi Nafiaya ait değil.

ALİ RIZA B. (İstanbul) Efendim şimdi birincisi tramvaylar meselesidir. İstanbul'da tramvay kazaları son zamanlarda son derece haizi ehemmiyet bir şekil almıştır. Âdeta İstanbul halkının hayatı bu tramvaylar yüzünden tehlikededir. Herkes tramvaya binerken helâllaşmak mecburiyetindedir. Çünkü sık sık kazalar bunu tabii bir şekle sokmuştur.

Meselâ Nafia Vekili Beyefendinin buyrukları gibi değildir. Bunların mücerret frenlerinin bozuk olması neticesi olarak bu kazalar olmaktadır. Kazaların tekerrürünü gazetelerde okuduğum zaman bendeniz İstanbul'da pek çok tanıdıklarım ile muhabere ettim ve neticesinde anladım ki, Tramvay Kumpanyası arabaların adedini tezyidetmemek ve sermayeden daha fazla sarfiyat yapmamak için eski arabaları kullanıyor. Tramvayların fikdani dolayısıyla daima aynı arabaları servise gönderiyor. Ve bütün kazaların esbabı arabaların bilâtamir istimalidir. Çünkü tramvayların servise gitmesi için muayene ve tamirden geçmesi lâzımdır ve her arabanın sabahleyin seyahate çıkarken frenlerinin tetkik edilmesi lâzımgelirken Tramvay Kumpanyası bunu dahi yaptırmıyor. Çünkü gazetelerde hepinizin manzuru olmuştur; Şehremaneti son zamanlarda vukua gelen mütaaddit kaza vakaları üzerine takibat yapmış ve Tramvay Kumpanyası mesuliyetini müdrük bir hal karşısında bulunmuş ve bundan sonra bu gibi hâdisatın önüne geçebileceğini Şehremini nihayet beyan etmiştir. Şimdiye kadar demek ki vukua gelen birçok kazalardan dolayı kumpanya mesul edilmemiş ve bu ademi mesuliyettir ki Tramvay Kumpanyasının daima terahi ve tekâsül yolunda yürümesini tevlide edecek esbap ve avamile saik olmuştur. Nafia Vekili Muhterem Beyefendiden rica ediyorum ki oradaki komiseri vasıtasıyla tramvay arabalarının arz ettiğim hususat dâhilinde tetkik ve kontrolünü nazarı dikkate alsınlar ve İstanbul halkının hayatıyla alâkadar olan bu meseleye lüzumu derecede ehemmiyet versinler.

Gelelim ikinci meseleye efendiler. İkincisi; şirketlerde Türk memurlarının istihdamı meselesidir. Efendiler malûmuâlinizdir ki geçen sene Mayıs ve Haziranda imtiyazlı şirketler mümessilleri Ankara'ya celbedildi ve bunlarla yeniden itilâfnameleri yapıldı ve itilâfnamelere yeniden bir madde kondu. Bu madde ile şirketlerin istihdam edecekleri bütün memurîn, müstahdemîn ve amelenin Türk ve Müslüman olması esası kabul edildi. Halbuki şirketler bu tasfiyeyi altı ay zarfında tatbik edecek iken aradan yedi - sekiz ay geçtiği halde hâlâ şirketlerde memurînin ekserisinin gayritürk olduğunu görüyoruz. Ve hattâ amale bile türkleşmemiştir. Halen gayritürk olan anasır o o şirketlerden ekmek yiyor. Öbür tarafta, İstanbul'da birçok halk sefalet içinde inliyor. Bendeniz öyle zannediyorum ki bilhassa tramvay şirketi bizim zihniyetimizi anlamamıştır veya anlamak istemiyor. Tramvay şirketi bilmelidir ki İnkılâpçı Türkiye Hükümeti ve Türkiye Büyük Millet Meclisi prensiplerinden zerre kadar fedakârlık edemez. (Bravo sesleri) Ve sureti katiyede kabul ettirdiği bütün esasatı tatbik ettirecektir. (Bravo sesleri) Ve Nafia Vekili Beyefendi artık şirketlerde gayritürk ânasır kalmamalıdır. Efendiler İstanbul'da 'bugün gayrifaal memurîn, mütekaidîn ve mâzûlünden mürekkep bir kütle vardır ki bunlar gayet sefil ve hattâ elim bir hayat geçiriyorlar ve bunların içerisinde, son zamanlarda - bittabi matbuatta manzuru âliniz olmuştur. - İntihar daa başlamıştır. Efendiler dimağı sıhhatte olan insanlar intihardan vârestedir. Dimağı sefaletle alûde olursa intihar zaruridir ve bu intiharların böyle taklidi mahiyette tekerürü şayanı dikkattir. Efendiler bu hal devam ediyor ve tevali ediyor. Efendiler bu intiharların esbap ve âvamili nedir. Bunu tetkik tetkik edecek olursak görürüz ki intihara yeğâne âmil olan sefalettir.

Efendiler açlık hayat ile olan rabıtayı kırıyor. Binnetice hayatını ifna etmek mecburiyetinde kalıyor. Halbuki medeni memleketlerdeki cemiyetler bu gibi ruhi emraza karşı derhal vaziyet alırlar ve fertlerin doğrudan doğruya marazi kabiliyetlerini tehiye ve ihzar eden ve onların iradelerini za'fa uğratan esbap ve âvamili derhal izale ederler. Ben bu mehalik içinde ruhi sefaletin en ince noktalarını

görüyorum ve ben bütün mehaliki ruhi sefaletin dairei şumulünde görüyorum. Efendiler bu sefaletin devamına biz lâkayıt kaldıkça bu intiharların daima acı şahitleri olacağız. Sureti katiyede bu sefalete nihayet vermek bizim için bir farizadır. Malûmuâlinizdir ki bizim içtimai siyasetimizde kabul ettiğimiz umde; memlekette nüfusu muhafaza ve teksir etmektir. Halbuki intiharlar doğrudan doğruya memleketteki nüfusu tenkis eden esbap ve âvamildir. Bu, kabul ettiğimiz umde ile kabili telif değildir. Bu müntehirler içerisinde ihtiyarlar olduğu gibi gençler de vardır. Yüksek makamat işgal etmiş ve büyük rütbelere ihzar etmiş zâbitan ve erkânı harbler vardır.

AVNİ B. (Cebeliberket) — Reis Bey mevzu değişti.

ALİ RIZA B. (Devamla) — Mevzu değiş-

memiştir. Esbabı ve avamilini izah etmek lâzımdır. (Dinliyelim sesleri)

REİS — Riyaset Nizamnemei Dahiliyi bilir ve ona hürmet eder.

ALİ RIZA B. (Devamla) — Eğer biz mevcut şirketlerdeki gayritürk ânasır yerine bu adamları yerleştirmeyiz ve yapılacak tesisatı nafıa ve inşaiyede bunları kullanmazsak tabiatıyla bu gibi mehalik nisbeti mütezayide ile artacaktır. ve bunun önüne geçmek hem bizim ve hem Hükümetin vazifesidir. Söyliyeceklerim bundan ibarettir. Sureti katiyede bu adamlar himaye edilmelidir. Bu adamların himayesi bugün olduğu gibi yarın için de elzemdir.

REİS — Sual sahiplerine cevap verilmiştir. Daha cevap verilecek sual varsa da, suallere tahsis edilen vakit geçtiği için ertesi celse yani âti celsenin ruznamesine alacağız.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — *Rize Mebusu Esad Beyin, Rize livasında fındık, portakal, limon, mandarina, çay ve dut yetiştirilmesi hakkında 2/183 numaralı teklifi kanunisi ve İktisat ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları:*

REİS — Ruznamemizde Rize livasında fındık ve saire eşcari nafıa yetiştirilmesi hakkındaki Kanunun bakıyeyi müzakeratı vardır. İktisat Encümenine havale edilen madde gelmiştir. Müzakere edeceğiz.

BESİM ATALAY B. (Aksaray) — Reis Bey bendenizin Nafıa Vekâletinden bir sual takririm vardır.

REİS — Suale tahsis edilen vakit geçtiği için ertesi celseye terk ettik. Sizin sualiniz gelecek celsede müzakere edilecektir.

Riyaseti Celileye

Encümenimize havale olunan takarrir bittetkik mevaddı âtiye tadilen ve bilittifak kabul ve Heyeti Umumiye arz olunur :

Madde 5. — Miadında garsiyat yapanların arazisinden on sene müddetle Arazi Vergisi istifa olunmaz. Garsiyatın ikmalinde bir defaya mahsus olmak üzere beher dönüm ve küsuru için teşvikâtı ziraiye fashından beş lira mükâfat ita olunur.

Madde 6. — Birinci ve dördüncü maddelerde muharrer mecburiyete bilâmazereci meşrua riayet etmeyenlerden mecburiyeti ifa edinceye kadar mutasarrıf oldukları arazi için vermekte oldukları Arazi Vergisinin beş misli alınır.

İktisat Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

İzmir	İzmir
Mahmud Celâl	Rahmi
Kâtip	Âza
Ertuğrul	Kozan
Ahmed İffet	Ali Şadi
Âza	Âza
Kayseri	Karahisar Şarkı
Nuh Naci	İsmail
Âza	Âza
Konya	Kastamonu
Hacı Bekir	Mehmed Fuad
	Âza
	Bolu
	Şükrü

HAFİZ ŞAHİN Ef. (Gaziantep) — Bu teklif kabul olunmamıştı. Encümen neden dolayı bu beş lirayı tekrar gösteriyor?

REİS — Efendim söz isterseniz noktai nazarinizi izah edersiniz.

HALİS TURGUT B. (Sivas) — Geçen celsede arz ettiğimiz veçhile mükâfattan bir faide hâsil olmayacağı uzunuzadıya burada izah edil-

miş ve Heyeti Aliyeniz de kabul etmişti. Efendiler parayı esirgemiyoruz. Fakat maksadı öldürüyoruz. Bunun defaatle emsali vardır. Hepimiz bunu yakından biliyoruz. Bunda ırra mahal yoktur. Kanunun ruhunu kaybetmek için vergiden muafiyet olarak on sene mi istiyorlar? Yirmi sene verelim. Mükâfat vermek maksadı imha eder. O parayı alır savuşur gider. Diğeri de ağaçlara bakmaz. Teklifi sabıkımızda bendeniz ısrar ediyorum. Eğer kanunun mükâfat ve mücazat faslında erbabı garsa karşı bir şey vermek taahhüdü lâzım ise, ki, onu on sene vergiden muaf tutmak taahhüdünü kabul ediyoruz. Affedilecek vergiyi on sene olmak üzere kabul etmemiz, bu kabul ettiğimiz mükâfat esasına müstenittir. Onu 15, 20, 25 seneye iblâğ edelim. Bunu Heyeti Aliyenize teklif ediyorum.

EKREM B. (Rize) — Efendim üç seneden beri düşünülen bu kanunun maddelerini geçen sefer kabul ettiniz ve bu sayede Rize halkı refaha değil, ancak yaşayacak kadar bir vasıtaya malik olacaktır. Bu şayanı şükrandır. Evvelce refah içerisinde olup ve bugün sefalette bulunan bu Rize halkı bakınız refah diyorum bu cidden bir hakikattir. Bugün Rize'yi teşrif buyuracak olursanız en üera köylerine kadar tıpkı İstanbul'un Boğaziçi'ni andıran bir manzara ve ikiyüz sene evvel yapılmış olan kârgir evlere ve yollara malik olduğunuzu göreceksiniz. Bugünler ki; Rize halkı evvelce çalışkan olduğu için bunları yapmış ve refah içerisinde imiş ve çalışıyormuş. Bugün ise sefalet içerisinde. Fakat bu kanun sayesinde Rize halkı hariçte olduğu gibi dâhilde de bir refahı maişet bulacaktır ve bu sayede bu halkın Garba muhacerat etmesine mâni olacaksınız. Yalnız malûmûâliniz ki kanunlar halkın refahını temin etse bile pek az zamanda semere vermeyen mesailde halk ihmaleidir, yapmaz. Bunun için mutlaka bir mecburiyet lâzımdır. Bunu Heyeti Celileniz takdir buyurarak birinci maddede mecburiyetini kabul buyurdu. Fakat efendiler; (mebursunuz) demekle hiç kimse onu yapmış olmaz. Bunun için de bir kuvvet lâzımdır. Kuvvet ne olabilir? Ceza, pekâlâ bu da kanuna dercedilmiştir. Fakat birçok ve binlerce misali Heyeti Celilenize gösterebilirim ki ceza ile bir şey yaptırmak kâfi bir tedbir değildir. Binaenaleyh bu meselede teşvik için gayet cüzi bir mükâfat vadediyorsunuz. Bugün dönüm ba-

sına ve bir defaya mahsus olmak üzere verilmesi icabeden ve kabul edilecek olan bu para ne kadar bir şey tutar? Fakat tasavvur ediniz ki bu para ile halkı teşvik ve terğil edeceksiniz ve bu yalnız halkın kendi menafii için değil, bilâhara Hazineye de menafi temin edecektir. Yoksa bu mükâfatı kabul etmediğimiz takdirde kanun sıfırdır. Çünkü Rizeliler gibi tabiatı âsi ve ahlâkı titiz olan kimselere bunları cöbren yaptırmak çok müşküldür. Fakat şu parayı beş lira değil daha az kabul ediniz bu bir şey değildir. Bir teşviktir. Halk bunu görürse daha ziyade alâkadar olur. Çünkü bir ağacı yerinden sökmek ve yerine bir şey dikmek için - ki derhal semere vermeyecek, helki dört beş sene sonra semere verecektir - ufak bir teşvik lâzımdır. Binaenaleyh encümenin bilittifak kabul etmiş olduğu mükâfatı nakdiyenin kabulünü Heyeti Celilenizden rica ederim.

REİS — Efendim encümen izahat verecek mi?

İKTİSAT ENCÜMENİ REİSİ MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — Efendim encümen her halde Meclisi Âliden çıkan bu kanunun tamamıyla tatbik olunmasını arzu etmektedir. Ahaliyi teşvik için Tanzimatın ilânından beri birçok kanunlar yapılmış, fakat bunlar halkı lâyiki veçhile teşvik edemediğinden dolayı kanun kolleksiyonlarına dâhil olmuştur. Biz istiyoruz ki mecburiyet konulduğu vakit, halkı mecbur edeceğimiz vakit kendilerine vesait verelim. Teşvikâtımız kuvvetli olsun. Bu itibarla kanunun garsiyat yapanlara mükâfat verilmesine ait fıkrasını ve mükâfatın maddede yer bulmasını çok ehemmiyetli telâkki ediyoruz. Binaenaleyh biz düşündük garsiyat yapmak sâye tevakkuf eder. Her halde sâyini kullanacak kimselerin çalıştıkları zaman da birçok şeylere ihtiyacı vardır. Bunları temin etmekten tabii, mahalli âcizdir. Bir sene zarfında ne kadar işliyebileceklerdir? Bunu nazarı dikkate almak lâzımdır. Tahminimize nazaran bin dönüm kadar yer açılacağı vâridihatır olmuştur. Ve bundan fazlaya bâliğ olmayacaktır. Fakat kanun kabul edildiği takdirde mahalli ahalisini hizmet ettireceklerdir Binaenaleyh mükâfatın kabul buyurulmasını Heyeti Umumiyyeden encümen namına rica ediyorum. Bu cihet kabul edilmediği takdirde Heyeti Umumiyyenin nazarı

ittilama şunu da arz etmek isterim ki kanun, kendisinden beklenen faideyi kaybetmiş olacaktır. Bu itibarla kanunun tedvininden hâsıl olan faide tamamen fevt olmuş olacaktır. Bunu da Heyeti Umumiyyeye arz ederek maddenin kabulünü ehemmiyetle rica ederim.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Efendim bendenize yalnız gars etmek kâfi değildir. Gars eder, sonra bakmaz, mahvolur. Binaenaleyh bendenizin kanaatimece mahsulâtı yetiştirdiği vakit mükâfat verelim. Çünkü evvelece mükâfat vermek muvafık değildir.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Efendiler teşvik için bir mükâfat veriliyor. Fakat bendenize arazinin miktarı gayrimalûmdur. Acaba Encümen veya İktisat Vekâleti bu gars edilecek arazinin yekûn miktarını, ne ise, bunu tamamiyle biliyor mu? Bu gars edilecek arazinin miktarı fazla olursa 100 - 200 bin dönüm olur. Buna mukabil vereceğimiz para bütçeye ne kadar masraf tahmil edecektir?

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Hükümet beş sene sonra on mislini alacaktır.

MUSTAFA B. (Devamla) — Efendim bendeniz vermiyelim demiyorum. Müsaade buyurun cevabı aldıktan sonra itiraz ediniz.

REİS — Efendim rica ederim hatibin sözünü kesmeyiniz.

Dr. MUSTAFA B. (Devamla) — Bendeniz vermiyelim demiyorum. Fakat gayrimuayyen bir şey üzerine «bir dönüm için beş lira verilir» demek doğru değildir. Fakat bütçeye 50 - 60 bin lira gibi muayyen bir para koyalım ve bunu mükâfat olarak tevzi edelim. buna aklım erer. Fakat gayrimuayyen olan bir şey için «bir dönüm başına beş lira mükâfat verilir» demek ne demektir. Bu arazinin miktarı nedir? Bunu encümen mi biliyor, İktisat Vekâleti mi biliyor? Kim biliyorsa çıksın söylesin. Ona göre kabul edelim. Bu, böyle olur. Başka türlü olmaz.

MEHMED FUAD B. (Kastamonu) — Bütçe Kanunu yapmıyoruz.

REŞİD Ağa (Malatya) — Beyefendiler Rize vilâyeti harabolmuştur. Ahalisi fakir düşmüştür, buyurdular. Efendiler bu Harbi Umumide memleketimizin her tarafı harabolmuştur. Van'ı, Bitlis'i hiç düşünmüyorsunuz. Rica ederim, her taraf harabolmuştur. Evvelece mezru' olan arazi bugün hâli kalmıştır. Eğer muavenet

etmek lâzımsa her tarafa muavenet yapmak iktiza eder.

Beyefendiler beş sene, on sene vergi affolunur. Öşür affolunur. Vergi almyacağıım, öşür almyacağıım denilir. Bu öteden beri usulü kadîme ve menafaati âmmedir. Yoksa efendiler «senin menfaatin için şunu buraya dik de sana mükâfat olarak bir para vereyim» demeye bendenizin aklım ermez. Bu şey bir adamın kendi terakkisi, tealisi için yapılacaktır. Binaenaleyh kendi menfaatini gözetmezse, sefalet içinde yaşayacaksa ona ne diyelim? Varsın yaşasın. Her taraf harabolmuştur. Harabolan, fakir olan yalnız Rize değildir; her taraftır. Eğer teşvik ediyorsanız her tarafı teşvik ediniz. Bugün Bitlis, Erzurum, Van vilâyetleri büsbütün harabolmuştur. Eğer mükâfat verilmesi lâzımgeliyorsa onlara da verilmesi lâzımdır. Bu vilâyetlerin halkı bugün evlerde değil çadırlarda oturuyorlar. Bunun için mükâfat vermek doğru değildir. Reddedelim.

İKTİSAT ENCÜMENİ REİSİ MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — Reis Beyefendi bu sözlerle cevap vermek isterim. Buyuruyorlar ki âşarı affedelim. Âşarı affetmek demek; tabîdir ki ahaliye teshilât yapmak ve mukâfat vermek demektir. Geçen celsede âşarı müzakere ettik. Âşarı affetmek suretiyle yine Hazine'den para veriyoruz, demektir. Bunun başka mânası yoktur.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Efendim İktisat Encümeni Reisi Muhterem Celâl Beyefendi tâ Tanzimattan beri teşviki mutazammın birçok kanunlar vaz'edildiğinden bahis buyurdular. Teşvika acaba lüzum var mıdır, yoksa yok mudur? Bendeniz, şimdiye kadar teşvik hakkında birçok kanunların vaz'edilmesine ve bhusus hemen yakın bir zamanda Teşviki Sanaî hakkında da bir kanun yapılmasına göre teşvika lüzum olduğuna kaani olanlardanım. Fakat yine Muhterem Celâl Beyefendinin buyurdıkları gibi şimdiye kadar yapılan Teşvik kanunlarından tamamiyle istifade edilememesinin acaba sebebi nedir?

Efendiler biz hem teşviki kabul ederiz ve hem de teşvikin mebnîyaleyhi olan, icabettiği parayı veyahut araziye vermeyiz. Hem teşvik etmek isteriz. Hem de bir maksat bunu taki-

beder. Deriz ki «teşvik elzemdir» fakat maddi cihete, para cihetine gelince parayı vermeyiz. Veyahut iki, üç lira veririz. Zannederim, bu teşvik olmaz. Meselâ Lâzistan'da mutasarrıflığım olduğu için hiçbir adam burada portakal ve mandalina dikecek on, yirmi dönüm arazi bulamaz. Olsa olsa bu bir, iki dönümdür. Üç sene sonra garsiyat ikmal edilince ziraat mühendisi gidecek, fenne muvafık olduğu tahakkuk ederse beş kâğıt vereceksiniz. Bu teşvik midir? Buyuruluyor ki Van, Bitlis ve Erzurum vilâyetleri de haraptır. Evet beyefendiler. Bitlis'te de valiliğim vardır. O havaliyi pekâlâ bilirim. Fakat buralarda da portakal yetişmiyor mu? Soruyorum. Bitlis'te, Van'da portakal hâsıl oluyor mu ki onlara da mükâfat verelim? Bu mükâfatı oraya da teşmil edelim. Buna imkân yoktur.

HÜSEYİN B. (Elâziz) — Rica ederim, portakal olmazsa başka şeyde mi olmaz?

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Fakat Bitlis ve Van'da da teşvika muhtacolun aksanı ziraat vardır. Onlar hakkında da teşvik edelim.

HÜSEYİN B. (Elâziz) — Hiç olmazsa bir çift öküz de mi verilmez? Rica ederim Beyefendi.

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Öküz nerede, portakal nerede? Mâruzatım şudur ki vilâyatı şarkiyede ziraat ve sanayiden menafat hâsıl olacak aksam vardır. Meselâ Bitlis'te envai mahsulât yetişebilir. Van'da da böyledir. Hakikaten bu gibi yerlerde iklimin, mevkîin yetiştirebileceği mahsulâtı tezyidetmek için teşvika muhtaçtır. Onları da teşvik edelim. «Teşvik, teşvik» diyoruz. Fakat beş lira vereceksin bu teşvik değildir. Maatteessüf Celâl Beyefendinin fikirlerine muhalif olarak şu noktada kalıyorum ki hakikaten bu cihet bir teşvik yapmaz ve bir faide temin etmez. Teşviki esas olmak üzere kabul ederim. Fakat bu şekilde değil. Bu da şimdiye kadar diğer teşvik hakkında yapılan kanunlar gibi hiçbir menfaat, hiçbir netice vermemeye mahkûm kalır.

TALÂT B. (Ardahan) — Aferin varakası verelim. (Müzakere kâfidir sesleri)

REİS — Efendim müsaadenizi rica edeceğim. Zaten maddenin müzakeresi evvelki içti-

mada kâfi görüldü. Müzakerenin kifayetinden sonra okunan takrirlerde on lira mükâfatın tayyî kabul edilmişti. Bu tay teklifleri nazarı itibara alınmış ve encüme iade edilmişti. Şimdi müzakere edilen maddede teşvikatı ziraiye faslından mükâfat olarak on lira yerine beş lira verilmesi teklif edilmektedir. Encümenin bir noktai nazarı vardır. Bir de Heyeti Celilenin nazarı itibara aldığı bir takrir vardır. Nazarı itibara alınan takrirde on lira mükâfatın tayyî teklif edilmiştir. (Gürürtüler) Efendim on lira mükâfatın tayyîni teklif eden takrirler vardır. Alehtlak tayyî teklif eden takrirler vardır. Hepsi encüme havale edilmiştir. Encümen de beş lira mükâfatın itası üzerinde ısrar ediyor. Yani encümenin noktai nazarı ile Heyeti Umumiyenin nazarı itibara aldığı takrirlerin tekrar vaz'ı ile müzakere edilmesinden başka bir şey yoktur. Zaten zannederim, madde için müzakere açmamışızdır.

TAHSİN B. (Aydın) — Müzakere edilmek sizin tabii bir şey olamaz beyefendi.

REİS — Efendim muhtelif takrirler vardır. Müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır, mükâfat maksadı temin edemeyeceğimden (tay) teklifinde ısrar eden teklif vardır. «Garsiyata mükâfatı nakdiye verilmez» tarzında bir takrir daha vardır. Bu takrirler, tay esasiyle, beş lira mükâfat itası hakkındaki İktisat Encümeninin noktai nazarının hallinden sonra halledilecektir. Binaenaleyh evveleminde reyî âlinize İktisat Encümeninin noktai nazarı olan beş lira mükâfatı..

HÜSEYİN B. (Elâziz) — Encümenin noktai nazarı kabul edildikten sonra tay teklifi nerede kalır? Evvelâ tay teklifini reye koyunuz efendim.

REİS — Hüseyin Bey söz almadan söylüyorsunuz; rica ederim.

Efendim tay teklifleri nazarı mütalâaya alınmış ve encüme gitmiştir. Encümen noktai nazarında ısrar ediyor. Binaenaleyh Heyeti Celileniz tay teklifini kabul ederse mesele yoktur. Hangi takriri evvelâ reye vaz'edersek neticeci âra budur. İsterseniz tay teklifinde Heyeti Celilenin ısrar edip etmediğini reye vaz'edeyim.

Efendim on lira mükâfatı nakdiyenin, yahut alehtlak mükâfatı nakdiye itası hakkında ki...

İKTİSAT ENCÜMENİ REİSİ MAHMUD-CELÂL B. (İzmir) — Reis Beyefendi usulü müzakere hakkında söz istiyorum.

REİS — Bundan başka usulü müzakere var mıdır Celâl Beyefendi?

MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — Onun hakkında efendim. Efendim bâzı arkadaş vardır ki on lirayı çok görür. Bâzıları vardır ki beş lira verilmesine razı olur. Yine bâzı arkadaş vardır ki dört lira verilmesini kâfi görebilir. Binaenaleyh bu şekilde vaz'edilmesi lâzımdır.

REİS — Efendim aksini reye vaz'edeceğim.

TAHSİN B. (Aydın) — Usul hakkında, rica ederim.

REİS — Usul budur efendim.

TAHSİN B. (Aydın) — On lira mükâfat itası hakkındaki teklif tay takriri ile reddedilmiştir. Onun üzerine on lirayı tekrar reye koymaya imkân yoktur. Yanlız beş lira mükâfat verilmesi hakkındaki teklifi reye koyabilirsiniz.

HÜSEYİN B. (Elâziz) — Tay teklifi vardır. Evveleminde tay teklifi reye konmalıdır.

REİS — Rica ederim Hüseyin Bey...

HAFİZ ŞAHİN B. (Gaziantep) — Efendim bugün değil, bundan evvelki iktimada Tahir Bey ve rüfekası tarafından tâyini esami için takrir verilmiştir.

REİS — Efendim Tahir Bey ve rüfekası takriri beşinci maddenin tâyini esami ile reye konulması hakkındadır.

HAFİZ ŞAHİN Ef. (Gaziantep) — Mükâfatı nakdiye verildiği surette..

REİS — Pekâlâ efendim maddenin heyeti umumiyesi henüz takarrür etmedi. Beşinci maddede teşvikatı ziraiye faslından beher dönüm için on lira mükâfat itası hakkında idi. Heyeti Celilenizin geçenki celsede nazarı mütalâaya almış olduğu tay takririni tekrar reyi âlinize vaz'ediyorum. (Tay sesleri) İktisat Encümeninin beş lira itası hakkındaki teklifi Heyeti Celilece bu tay teklifinde ısrar edildiği için reye vaz'edilemez. Binaenaleyh bu tay teklifini reye vaz'edeceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Tay kabul edilmiştir.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Kanun da rahmetli rahmana intikal etmiştir.

MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — Reis Bey encümen namına bir kelime söylemek isterim.

Şüphesizdir ki Heyeti Muhtereme dilediği veçhile karar vermekte hür ve mutlaktır ve herkes ona itaat etmekle mükelleftir. Fakat İktisat Encümeni, bu kanunun kabiliyeti tatbikiyesini kaybettiği zan ve zahabındadır. Encümen, bundan mütevellit mesuliyetten müteberridir.

REİS — Rica ederim Celâl Beyefendi müsaade buyurunuz, burada geçen celsede şekle ait bir tadil takriri kabul edilmişti. Şimdi o şekle aidolan tadil nazarı itibara alınmıştır. Yani tayyedilen üçüncü fıkra, ipka edilen ise ikinci fıkradır. Evvelece fıkrada miadında garsiyat yapanların arazisinden) şeklinde idi. Halbuki geçenki tadile (miadında garsiyat yapılan araziden on sene müddetle Arazi Vergisi istifa olunmaz) şeklinde kabul edilmişti. Bunda bir noktai nazarınız yoksa sehiv vardır. Buna göre ilk fıkrayı tashih etmek mecburiyetindeyiz. Bu, evvelece (miadında garsiyat yapılan araziden on sene müddetle Arazi Vergisi istifa olunmaz) şeklinde olarak kabul edilmiştir. Binaenaleyh bunda bir noktai nazarınız var mıdır? Bu sehiv midir?

MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — (Miadında garsiyat yapanların arazisinden on sene müddetle vergi istifa olunmaz) diye bir fıkra teklif edilmişti.

REİS — Efendim evvelece kabul edilen (miadında garsiyat yapılan araziden on sene müddetle vergi istifa olunmaz) şeklindedir. Binaenaleyh kalan fıkra bundan ibarettir. Efendim bu fıkraya ait tadil teklifleri okunacaktır:

Riyaseti Celileye

Maddede bir defaya mahsus olmak üzere beher dönüm için on lira verilir. Böyle miktarı henüz taayyün etmiyen ve kaçta baliğ olacağı malûm olmıyan miktar dönüm üzerine şimdiden mükâfat va'di doğru değildir. Binaenaleyh her sene erbabı fen tarafından tetkikat ve muayene iera edilerek fenne muvafık surette fidanları yetiştirmiş ve timar etmiş olanlara birinciden onuncuya kadar beş sene müddetle yirmi liradan elli liraya kadar mükâfat vermek lâzımdır. Binaenaleyh maddenin berviçhi âti tadilini teklif eyleirim.

Madde — Miadında garsiyat yapanların arazisinden elyevm alınmakta olan vergiler on sene müddetle istifa olunmaz ve garsiyatın ikma-

linden beş sene müddetle her sene fen memurları tarafından keşif ve muayene ettirilerek birincisinden onuncuya kadar yirmi liradan elli liraya kadar mükâfatı nakdiye verilir.

Bozok
Süleyman Sırrı

REİS — Efendim Süleyman Sırrı Beyin bu teklifinin ilk fıkrası esasen kabul edilen fıkradan ibarettir. Son fıkralar da tayyedilen fıkralardır. «Ayrıca ilk fıkranın tadili hakkında takrir verdim» demişti de onun için bunu okumuştum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — «Madde-nin» dedim «fıkranın» demedim. Maddeyi reye koymamıştınız.

REİS — Beşinci maddenin şekli muadilini okuyorum :

Madde — Miadında garsiyat yapılan araziden on sene müddetle Arazi Vergisi istifa olunmaz.

REİS — Maddeyi bu şekilde kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 6. — Birinci ve dördüncü maddelerde muharrer mecburiyete bilâmâzereti meşrua riayet etmeyenlerden mecburiyeti ifa edinceye kadar mutasarrıf oldukları arazi için vermekte oldukları arazi verigisinin beş misli alınır.

ÇİFTÇİ MEHMED FUAD B. (Kastamonu) Efendiler, arkadaşlar, meslektaşlar bu üç sualime zannederim Meclisi Âlide pek de muhatap bulamayacağım. Çünkü Yenigün ceridei muteberesi tasnifinde, Meclisi Âlide üç tane çiftçi olduğunu tesbit etmiştir. (Hepimiz çiftçiyiz sesleri) Amenna, teşekkür ederim, bundaki meselede, çiftçi saban ile, öküz ile çift sürerek istifade ettiği halde bizler açıktan açığa fikrimizi çiftçiye diyemediğimiz için çiftçilerin terakki ve tealisine hadim olan kanunlar birtakım münakaşalarla geçiyor. Hiçbir menfaat temin edemiyor. Arkadaşlar çiftçinin nef'ine dair, meslekinin terakkisine dair, bir mesele müzakeredildiği zaman bir kere suizanna düşülüyor. (Hayır sesleri) Evet bu şey ifade edilir mi, edilmez mi? Bu işi yapar mı yapmaz mı? Deniyor. Ne ceza ile bunu temin edelim. Hangi ceza ile bunları susturalım? Deniyor. Arkadaşlar size sorarım; Sivas'ta Müdafaai Hukuk

Kongresi akdedilirken bu çiftçi, bu köylü teşkilâtı yapıyordu rica ederim, çiftçi bu vatan hizmetine giderken hangi cebir kanununuz vardı? Vatanına, meslekine hizmet eden çiftçilerin de bir hakkı hayatı vardı. Bir kanun teklif ettiniz, Rize Cennettir dediniz, o Cenneti âlâya Cennet meyvaları dikmek üzere ikramiye verilsin dendi. Bu ikramiye ne idi? Bir dönüm portakallık bir dönüm çaylık yapacak, buna da beş lira verilecekti. Bu kaç dönümdü? Bunun için dünya kadar bütçeler açtı, herkese telâş verdi. Şimdi bu altıncı maddede mecburiyeti kanuniyeyi yapmıyanlardan... ne diyordu? (Beş lira ceza sesleri) Bunu az görürsünüz on lira vereceksiniz dersiniz... Çiftçiyi istidatsız görüyorsunuz. Mademki bunlara ikramiye verilmiştir. Ceza da olamaz. Efendiler çiftçi meslekini ceza ile görmez.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Mademki biz çiftçiye vermedik, bari çiftçiden de almıyalım.

HAMDİ B. (Ordu) — Efendiler Mehmed Beyefendi çiftçilerin himayesi için birtakım şeyler söylediler. Bunlar bizim üzerimize mutlaka lâzımdır. Fakat efendiler benim memleketimde âşar meselesinden dolayı milletimizin, köylünün sırtında gömlek kalmamıştır. Evvelâ Meclisi Âlinin vazifesi; evveleminde bunları halletmek, köylüyü zulümden kurtarmaktır. Yoksa mükafat falan vermek değildir. Evvelâ köylüyü zulümden kurtaralım. (Çok doğru sesleri)

REİS — Efendim altıncı madde hakkında başka söz isteyen var mı?

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Usule aîr bir şey arz edeceğim. Altıncı madde müzakerediliyor. İktisat Encümeninin esbabı mucibesinde de musarrah olduğu üzere bu madde cezaya mütaalliktir.

REİS — Altıncı madde değişmiştir. Teşrif buyurursanız şeklini vereyim.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Biliyorum, verginin beş misli alınmıyor, bu ceza maddesidir. Cezaya taallûku itibariyle Adliye Encümenine gitmesi lâzımdır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Bu adli ceza değildir.

AHMED SÜREYYA B. (Devamla) — Nitekim Muvazenei Maliye Encümenine gitmiştir,

İktisat Encümeninden çıktıktan sonra Muvazenei Maliye Encümenine gitmiştir. Adliye Encümeninden de geçmesi Nizamnamei Dahili iktizasıdır.

MUHTAR B. (Trabzon) — Bu cezadan vazgeçelim; ne adliyeye gider ve ne de başka bir yere.

MUSTAFA FEYZİ Ef. (Konya) — Bu madenin tayyî lâzımdır.

ESAD B. (Rize) — Bu kanunun kuvvei teyidiyesi en ziyade mükâfat ile mücazattır. Mükâfat meselesi kaldırıldı. Kanunun kıymet ve ehemmiyeti de kalmadı. Sonra fazla olarak ağaç söktüreceğiz, meşakkate sevk ettireceğiz. Ona mukabil de bir ceza tahmil edeceğiz. Bu; muvafıki madelet değildir. Hattâ bu mecburiyet kelimesi ancak mükâfata mukabil olarak kabul edilmişti. Mademki bu kaldırıldı; binaenaleyh ceza maddesinin de kalması doğru değildir. Binaenaleyh tayyîni teklif, kaldırılmasını istirham ederim. (Doğru sesleri)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Ceza kaldırılırsa kanun tatbik edilmez.

TAHSİN B. (Aydın) — Efendim malûmuâliniz bu arazi hâliyede kızılâğaçlar ve eşcari gayrimüsmirenin mevcut ve bunların orman halinde bulunduğu zikrediliyor. Demek ki, bu sahipsiz arazi senelerden beri muattal kalmıştır ki, orman halini iktisabetmiştir. O halde mîriye aittir.

ESAD B. (Rize) — Hayır mîriye ait değil, hepsinin sahibi vardır.

MUHTAR B. (Trabzon) Burada bir metre murabba mîri arazi yoktur. Her yer sahiplidir.

TAHSİN B. (Devamla) — Bu sahipli olan arazi senelere muattal kaldığından dolayıdır ki, orman halini almıştır. Şu halde bunlar müstahakkı tapu bir arazidir. Yaptığımız kanunla yeniden üç sene zarfında bir hakkı küşat bahşediyoruz. Vergiden muaf tutuyoruz. Bu, bir mükâfattır. Sonra asıl mesele; bu kanunun müzakeresi eşnasında bâzı arkadaşlar buyurdular ki; ahalden bâzıları kendilerine ait araziye açmışlar ve bâzı ağaçlar dikmişler. Fakat etrafı ormanla muhat ve gayrimamur olduğu için bunları hayvanat yemiş, tahribetmiş... İşte asıl dert, asıl illet buradadır, bendenizin

anladığım, senelere Rusya ve Romanya gibi müterakki memleketlerde çalışmış ve hayatını kazanmaya muvaffak olmuş ve bugün memleketine avdet etmiş olan bu açık göz ahali ne vasayete ve ne de teşvika muhtaçtır. Bunlar menfaatlerini bilir adamlardır. Fakat size sorarım: Bir araziniz vardır, onu açarsınız, içine bâzı eşcari müsmire veya gayrimüsmire gars edersiniz; bunu üç sene, beş sene beklersiniz. Sonra birtakım hayvanat gelir, bir saat içerisinde o beş senelik sâyninizin mahsulünü mahveder. O halkın bu araziye açmayıp da mühmel bırakmaları, gayrimamur bir halde bırakmaları hep o mahsulâtın muhafaza edilmemesinden ve inzibatın temin edilmemesinden neşet ediyor. Bugün bendeniz işpat ederim ki üç seneden beri bağlar mebus beylerin gözü önünde harabolmuştur. Bendeniz iki sene evvel bir bağ aldım. Bugün satmaya mecburum. Çünkü içindeki ağaçlar tahribedilmiştir. Mesele; emniyet meselesidir. Siz Hükümeti tazyik edip icbar edip dağda, bağda, herkesin arazisinde keyfemayeşa oturup malını beklemek imkânını bahşedebiliyor musunuz? Bunu temin ediniz, asıl mesele buradadır.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Asıl işin en zoru odur, Tahsin Bey.

TAHSİN B. (Devamla) — Adaleti temin ediniz, jandarmaların tuttuğu mahkûmlar mahkemelerin reislerine vasıtai servet ve intifa olmaktan kurtulsun, jandarmalar beyhude yere canilerin karşısına gidip ölmesinler, herkes hukuku tasarrufiyesinden emin olsun. O vakit Rızeliler de yerlerine gider ve araziye de açarlar, onun içine mesken de kurarlar, otururlar, İşte ormanlık dediğiniz arazi de böylece mamur olur. Hastalık budur. Dert, yara budur. Bu yaranın üzerine parmağınızı koyunuz. Yoksa böyle oyuncak ile vakit geçirmeyiniz. Maa-haza bu kanun ile ahaliye bâzı menafi temin edilmiştir. Bir kere senelerden beri hâli kalmak münasebetiyle orman halini almış ve müstahakkı tapu olan bu arazinin ashabına bir hakkı küşat veriyoruz. Bu bir mükâfattır. Buna mukabil bir de mücazat vaz'etmek tabii lâzımdır. Çünkü: Bu kanuna ittibaan o araziye gider açarım, garsiyat yaparım; onu evlât gibi beklerim. Fakat yan tarafımdaki arazi ashabı mecbur olmazlarsa orası ormanlık kalır. Hay-

vanatı vahşiye gelir; oradaki halkın hayvanatı gelir. Benim gözüm gibi beklediğim, beslediğim ağaçları kal ve kam ederler ve benim beş senelik emeğim heba olup gider, sizin verdiğiniz mükâfat da beyhude yere gider; işte mesele budur. Binaenaleyh bu mecburiyete tahammül etmek zarureti vardır. Ve mecburiyeti kaldırmak lâzımdır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Bey demin Tahsin Beyefendi tehevvruram «oyuncakla işğal edilmesin,» diye ağızlarından bir şey çıkardılar. Kürside böyle bir şey söylenmez. Sözlerini geri alsınlar.

TAHSİN B. (Aydın) — Geri aldım.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — İstemiyerek.

AHMED SÂKİ B. (Antalya) — Mahkeme-lere târize hakkımız yoktur Tahsin Bey.

TAHSİN B. (Aydın) — Meclis huzurunda tadadettirmeyiniz, rica ederim.

REİS — Efendim lisanı sürçüdür. Geri almışlardır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim maddede bir mükâfat, bir de ceza vardı. Mükâfat mucibi teşvik olmak üzere konulmuştu, kabul edilmedi, ona müsaade edilmedi. Mücazat da badii tehdittir. Cezayı kaldırmak bendenizce kanunu kaldırmak demektir. Çünkü birinci madde (... çay fidanları garsına ashabı mecburdur), diyoruz. Aşağıdaki maddeye geçelim (Hükümet vilâyetin en müsait bir mahallinde bir çay fidanlığı tesis ve idaresini... ilâh.) Üçüncü madde (Gars olunacak fidanları Hükümet meccanen verir) deniyor. Fidanlar meccanen verilirse ahali bunu garsa mecburdur. Mecburiyeti ifa ettirerek bir kuvvei teyidiye olmazsa fidanlar da mahvolur. Yazık değil mi bu milletin masrafına? Binaenaleyh tehdit ceza lâzımdır. Sonra dördüncü madde nihayetinde (Bu amelîyenin ikmalini mütaakıp ashabı tarlalarını ihzar ve nihayet üç sene zarfında garsiyatı ikmale mecburdur) diye kabul edildi. Kabul olunan bu mecburiyeti ne ile ifa ettireceksiniz? Mükâfatı nakdiyeyi kaldırdık. Yalnız şununla iktifa ettik ki miadında garsiyat yapılan araziden on sene vergi alamıyacağız. Bu bir nevi mükâfattır. Fakat yukarıdan beri saydığımız mecburiyetleri icra ettirmek

için garsiyatı yapmıyanlardan vergisinin birkaç misli ceza almakla bu tehdit ifa edilsin ve kanun tatbik edilsin. Bendeniz Esad Beyefendinin asıl tekliflerinde bu mecburiyet kaydını koydukları halde buraya çıkıp da geri almalarına hayret ettim. Galiba Esad Beyefendi mükâfatı nakdiye verilmemesinden dolayı darıldılar. Hem mükâfat vermeyi ve hem de istisna etmeyi Heclisi Âli istiksar ettiği için, yalnız vergiden istisna ile iktifa etti ve mükâfatın fazlasını tayyetti. Binaenaleyh bu mecburiyet bakidir. Bendenizce maddenin aynan kabulü lâzımdır.

MUHTAR B. (Trabzon) — Efendim Tahsin Beyefendinin ifadesinden anladım ki rüfekayı muhtereme; ahvali bilinmiyen bir memleket üzerinde müdavelei efkâr ediyorlar.

Lâzistan sancağında, sahil boyunda nasıl olur da bir dönüm arazi hâliye mevcudolabilir? Orada arazisizlik hastalığı vardır. Yoksa orada arazi var da istifade edilmiyor demek mümkün değildir. Maksat usulü fennî ile, teşcîr usuliy-le kızılağaç gars ederek seneden dönüm başına elli kuruş istifade eden ve kesreti nüfus hasebiyle bu istifade ile kendini iâşe edemiyen halkın tarlalarındaki kızılağaçları kaldırıp fındık, çay, portakal, mandalina dikirmek ve ondan sonra da beher dönümdeki hâsılatı mezruatı tezyidetmektir. Yoksa «arazi hâliye vardır. Müstahakkı tapudur» demek ne demektir? Bizim memlekette böyle şeyler yoktur. Sonra «birisi ötekinin mahsulâtını mahveder» dediler. Bu da o havalide yoktur. Ben çocukluğumdan bilirim. Benim memleketimde mütegalibelik yoktur. Herkes, arazisinin mütasarrıfıdır. Zaten arazi mahdudolduğu için çit yapar, tahdidederler. Birisinin hayvani, ötekinin arazisine girmez. Bu hukuk; mahfuzdur. Memleketin asabiyeti iktizası olarak mahfuzdur. Hattâ eşkıya bile böyle şeylere taarruz etmez. Bunlar, eşkiyadan da mâsundur. Bu bilinmeden yapılmasın. Bizim memleketin kesreti nüfusu vardır. Arazi, o nüfusu besliyemiyor. Bu araziye daha ziyade mahsül verecek bir şekle koymak için bir kanun teklif olunmuştur. Bu kanundan mükâfatı da kaldırdınız rica ederim. Ahali; kızılağacı kessin, şunu diksin. Sonra yapmazsa bir de ceza... Rica ederim bunu kaldırmız.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Yapmazsa ceza vardır. Yaparsa bir şey yoktur. Kanunen yapmaya mecbur ediyorsunuz.

ESAD B. (Rize) — Efendim bâzı arkadaşlar diyorlar ki; «Esad Bey; teklifinin esası kabul edilmediğinden dolayı bu ceza maddesinin kaldırılmasını teklif ediyor.» Arkadaşlar benim teklifimi okudunuz. Esbabı mucibede izahat verdim. Heyeti Umumiyyede lâzımgelen tafsilâtı arz ettim. O memleketin hayatı ziraiye ve iktisadiyesine taallûku itibariyle memleket refaha mazhar olsun, zarurettten kurtulsun. Ahalinin şurası buraya gitmelerine mâni olunsun ve memleket için gayrinafi olan bu eşcarın kal'ı ile memlekete nafi birtakım eşcar yetiştirilsin maksadıyla bu teklifi yaptık. Ve bunun da kuvvei teyidiyesi olmak üzere vergiden, âşardan müstesna tuttuk. Bu müsaadeta mazhar olduğu, yani vergiden, âşardan muaf tutulduğu halde; şayet yapmazsa ona karşı on misli ceza alınır dedim. Efendiler, Arazi Vergisi binde on kuruştur. Bizim oradaki ahalinin arazisi pek fakirdir. Bir dönüm, iki dönüm, âzami on dönümü tecavüz etmez. Farz ediniz ki, bir adamın on dönüm kızılağaçlı arazisi olsun. Buna ne kadar vergi vermesi lâzımdır? Acaba siz beş misli cezayı nakdiye mecbur veyahut on misli vergiden muaf tuttuk diye iyilik mi yaptınız zannediyorsunuz? Senede yüz kuruş vermeye ağaç söktürmek kolay bir şey midir? Bu kanun; menfaat getirmez, mazarrat getirir. Bu zulümdür. Onlara fidan veriyorsunuz. Efendiler zaten orada fındık yetiştiriyor, portakal, mandalina yetiştiriyor. Esasen bunlar mevuttur. Onun için fazla para vermeye lüzum yoktur. Binaenaleyh bu maddenin kalması, memleket için faide yerine zarar tevlidedir. Kanunun zaten kıymet ve ehemmiyeti kalmamıştır. Cezanın da tayımı kanun ve adalet namına viedanımıza danışarak teklif ederim. (Kabul sesleri, müzakere kâfi sesleri)

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hakkında takrir vardır :

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir.

Dersim

Feridun Fikri

REİS — Efendim müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakereyi kâfi görmiyenler el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Şimdi efendim maddenin tayı hakkında takrir vardır. Aynı zamanda Adliye Encümenine havalesi hakkında da takrir vardır. Evvelâ tay teklifini reye vaz'edeceğim. Bittabi tay teklifi kabul edilmezse o vakit aidolduğu encümen havalesini reyi âlinize vaz'edeceğim.

Riyaseti Celileye

Altıncı maddenin tayımı teklif ederim.

Diyarbakir

Zülfü

Riyaseti Celileye

Mükâfatı nakdiye kaldırıldı. Nazarı dikkate alınmadı. Halbuki kanunun birinci maddesi mecburiyet tahmil ediyor. Binaenaleyh ceza maddesinin tatbiki muvafıkı madelet değıldir. Bu maddenin kaldırılmasını teklif ederim.

Lâzistan

Esad

REİS — Efendim altıncı maddenin tayı hakkındaki takrirler okundu. Altıncı maddenin tayımı kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Tayı kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Altıncı madde tayyedilmiştir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Öyle ise sökene aferin diyelim. Sökemiyene maşallah diyelim.

REİS — Efendim on dakika teneffüs etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Celse; saat : 3,25

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 4,05

REİS — İkinci Reisvekili İsmet Bey

KÂTIPLER : Ruşen Eşref Bey (Karahisarı Sahib), Mahmud Bey (Siird)

REİS — Celse açılmıştır efendim eşcarı nafia hakkındaki Kanunun müzakeresine devam ediyoruz :

Madde 6. — İşbu kanun tarihi neşir ve ilâ nından itibaren meriyülieradır.

REİS — Söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Altıncı maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmiyenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 7. — İşbu kanunun icrasına Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

REİS — Yedinci madde hakkında söz istiyen var mı?

HALİS TURGUT B. (Sivas) — Dahiliye Vekâletinin de ilâve edilmesi lâzımdır. Bunda nezareti umumiye meeslesi vardır. Çünkü idare memurları bu kanunu tatbik ettirecektir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Dahiliye ve İktisat Vekilleri denilmelidir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Kanun Devletin meriyeti ahkâmına Dahiliye Vekâleti nezaret eder. Onun için Dahiliye Vekâletinin ithali lâzımdır.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Dahiliyeye hacet yoktur, İktisat Vekâleti umum memurların mümessilidir.

REİS — Efendim Halis Beyefendi yedinci maddeye Dahiliye Vekâletinin de ilâvesini teklif ediyorlar. Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Şu halde yedinci madde (İşbu kanunun icrasına Dahiliye, Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.) şeklini almıştır. Maddeyi bu suretle kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim heyeti umumiyesini yoklama suretiyle tâyini esami ile reyî âlinize vaz'ediyorum.

Kabul edenler beyaz, kabul etmiyenler kırmızı rey puslası vereceklerdir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Tâyini esamiye lüzum yoktur. Çünkü arkadaşlarımız ikramiye kabul edildiği takdirde; tâyini esamiye reye vaz'ını teklif etmişlerdi. Halbuki ikramiye Meclisi Âli ref'etti.

REİS — Vergi meselesi vardır efendim. Binaenaleyh tâyini esami ile reye vaz'edeceğiz. Lütfen reylerinizi istimal buyurunuz.

(Reyler istimal olundu.)

REİS — Reylerini istimal buyurmıyan rüfeka reylerini istimal buyursunlar.

İstihsalî âra hitam bulmuştur. Neticeî ârayı arz ediyorum efendim. Reye iştirak eden âzanın adedi (154) tür. Muamele tamam (139) kabul, (13) ret, (2) müstenkif vardır. Binaenaleyh kanun (139) reyle kabul edilmiştir.

2. — *Karesi Mebusu Vehbi Beyin, Millî Mücahedatta şehidolan millî efrat ve zâbitan ailelerine nizamiye kıtaatındaki şehit ve mâlûller hakkındaki kavanin ve nizamatın tatbikine dair (4/137) numaralı tahriri ve Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları*

REİS — Ruznamemizde bulunan «Millî Mücahedatta şehidolan millî efrat ve zâbitan ailelerine nizamiye kıtaatındaki şehit ve mâlûller hakkındaki kavanin ve nizamatın tatbikine dair Karesi Mebusu Vehbi Beyin 4/137 numaralı tahriri ve Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları» var. Bunun müzakeresine geçiyoruz.

Riyaseti Celileye

20 Kânunuevvel 1339

Berveçhi âti kararın ittihazını teklif ederim :

15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Millî Mücahedatta şehidolan millî efrat ve zâbitanın aile ve taallûkatıyla mâlûl olanlara nizamiye kıtaat

tında şehit ve mâlûl olanlar hakkındaki kavanin ve nizamât ve usul mucibince muamele yapılır.

Karesi Mebusu
Mehmed Vehbi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Ankara
Müdafaai Milliye Encümeni 12. 1. 1340
Aded : 68/107

B. M. M. Riyaseti Celilesine

15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Millî Mücahedatta şehidolan zâbitan ve efrat aile ve taallûkatına dahi nizamiye kıtaatında şehit ve mâlûl olanlar misillü maaş tahsisi hakkında Karesi Mebusu Vehbi Beyin Heyeti Umumiye-den Encümenimize havale buyurulan teklifi kanunisi müzakere ve tetkik olundu.

her ne kadar Müstahfız Nizamnamesinde bu hususta bir kayıt mevcut ise de müruru zamanla ahkâmı tağyir etmiş olan mezkûr nizamnamenin aynen Millî Mücahitlere tatbikinde müşkülât olacağı nazarı dikkate alınarak bu bapta Encümenimizce yeniden tanzim kılınan lâyihai kanuniye berayı tasvip Heyeti Umumiyeye arz ve takdim kıldım, efendim.

Müdafaai Milliye	
Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Karahisarı Sahib	Eskişehir
Ali	Mehmed Arif
	Kâtip
	Zonguldak
	Yusuf Ziya

Ankara

12. 1. 1340

Mücahedei Milliyede şehidolan gönüllü ve milis (Kuvayı Milliye) rüesa ailelerine tahsis kılınacak maaş Kanunu

Madde 1. — Muharebatta nizami harbe dâhil kıtaat ve müessesata münferiden müracaatla ifayı hizmet eyliyenlere gönüllü, sahibi nüfuz ve hamiyet bir zatın emrû kumandasında olarak Millî müfrezelerde ifayı hizmet eyliyenlere de (Erkek ve kadın) Millî efrat rıtlak olunur.

Madde 2. — Lâakal elli kişiye kumanda edenlere Kuvayı Milliye Zâbiti tesmiye olunur.

Madde 3. — Elli kişinin âmiri : Mülâzimi-sani, yüz kişinin âmiri : Mülâzimievvel, yüz

elli kişinin âmiri : Yüzbaşı, altı yüz kişinin âmiri binbaşı itibar olunur.

Müstakillen bir cephenin müdafaasına memur olup lâakal bin kişiye kumanda etmiş olanlara Kuvayı Milliye kaymakamı ve bin kişiden fazlaya kumanda etmiş olanlara kuvayı milliye miralayı namı verilir.

Madde 4. — 1 ve 3 neü maddelerdeki sarahat veçhile fiilen istihdam kıldıkları alelûsul musaddak bulunanlardan mâlûl ve şehidolanların kendilerine ve ailelerine Askerî Tekâüt Kanununun 35 ve 36 neü maddelerine müzeyyel 14 Eylül 1340 tarihli Kanun mucibince tekaüt ve aile maaşı tahsis olunur.

Madde 5. — İşbu kanun 15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Mudanya Mukavelenamesinin imzası tarihi olan 20 Teşrinievvel 1338 tarihine kadar ifayı vazife etmiş olanlara şâmildir.

Madde 6. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Maliye ve Müdafaai Milliye Vekilleri memurdur.

Müdafaai Milliye		Mazbata Muharriri
Encümeni Reisi		Eskişehir
Karahisarı Sahib		Mehmed Ârif
Ali		Âza
Kâtip		İzmit
Zonguldak		Mustafa
Yusuf Ziya		
	Âza	
	Ertuğrul	
	Rasim	

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Mücahedei milliyede mâlûl ve şehidolan gönüllü ve millî efrat ile ailelerine Askerî Tekâüt Kanununun 35; 36 neü maddelerine müzeyyel 14 Eylül 1330 tarihli Kanun mucibince tekaüt ve aile maaşı tahsisine dair Müdafaai Milliye Encümenince tanzim edilen lâyihai kanuniye tetkik ve müzakere olundu.

Gönüllü ve Kuvayı Milliye zâbitan ve efradından İstiklâl Muhaberatı esnasında mâlûl ve şehidolanların kendilerine ve ailelerine maaş tahsisi encümenimizce de muvafık görülmüş ve lâyihai mekûrdaki Milis tâbiri Kuvayı Milliye efrat ve zâbiti olarak tadil edildiği gibi İstiklâl Muharebatında hizmet ve fedakârlık edenler arasında kadınlar da bulunduğundan kanun ahkâmının kadınlara da teşmili tensibolunmuştur.

Dördüncü madde mucibince tahsis olunacak maaşlar, mâlûline de şâmil olduğundan maddei mezkûrede bu cihet tasrih edilmiştir. Kabulü Heyeti Umumiyyeye arz olunur.

20 Kânunusani 1340

Muvazenei Maliye Encümeni

Reisi	Mazbata Muharriri
Saruhan Mebusu	Gaziantep
Reşat	Ali Cenani
Kâtip	Âza
Konya	Kırşehir
Fuad	Yahya Galib

Âza

Mersin

Harekâtı millîye ile alâkalarından dolayı vaktiyle İstanbul Hükümetince idam edilmiş olanların ailelerinin de istifade etmesi muvafık olur fikrindeyim.

Niyazi

Âza	Âza
Karesi	Maras
Ali Suuri	Tahsin

Âza

Denizli

Harekâtı milliyeden dolayı İstanbul'da tanımadığımız Hükümet tarafından idam edilenlerin ailesine de mücahedei millîye şüheda ailesi misillü maaş tahsis edilmesine taraftarım

Mazhar Müfid

Mücahedei Milliyede şehidolan gönüllü ve milis (Kuvayı Milliye) rüesa ve efrat ailelerine tahsis kılınacak maaş hakkında Kanun

Madde 1. — Muharebatta nizamı harbe dâhil kıtaat ve müessesata münferiden müracaatle ifayı hizmet eyliyenlere gönüllü, sahibi nüfuz ve hamiyet bir zatın emir ve kumandasında olarak millî müfrezelerde ifayı hizmet eyliyenlere de (erkek, kadın) Millî efrat itlak olunur.

Madde 2. — Lâakal elli kişiye kumanda edenlere Kuvayı Milliye Zâbiti tesmiye olunur.

Madde 3. — Elli kişinin âmiri: Mülâzimisani, yüz kişinin âmiri: Mülâzimievvel, yüzelli kişinin âmiri: Yüzbaşı, altıyüz kişinin âmiri: Binbaşı itibar olunur.

Müstakillen bir cephenin müdafaasına memur olup lâakal bin kişiye kumanda etmiş olanlara Kuvayı Milliye Kaymakamı ve bin kişiden

fazlaya kumanda etmiş olanlara Kuvayı Milliye Miralayını namı verilir.

Madde 4. — Birinci ve üçüncü maddelerdeki sarahat veğhile fiilen istihdam kılındıkları alelûsul musaddak bulunanlardan mâlûl ve şehidolanların kendilerine, ailelerine Askerî Tekait Kanununun 35 ve 36 ncı maddelerine müzeyyel 14 Eylül 1330 tarihli Kanun mucibince tekaüt ve aile maaşı tahsis kılınır.

Madde 5. — İşbu kanun 15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Mudanya Mukavelenamesinin imzası tarihi olan 20 Teşrinievvel 1338 tarihine kadar ifayı vazife etmiş olanlara şâmilidir.

Madde 6. — İşbu kanunun ierayı ahkâmına Maliye ve Müdafaai Millîye vekilleri memurdur.

REİS — Kanunun heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Maddele- re geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Maddele- re geçilmesi kabul edilmiştir.

Mücahedei Milliyede şehidolan gönüllü ve milis (Kuvayı Milliye) rüesa ve efrat ile ailelerine tahsis kılınacak maaş hakkında Kanun

Madde 1. — Muharebatta nizamı harbe dâhil kıtaat ve müessesata münferiden müracaatle ifayı hizmet eyliyenlere gönüllü; sahibi nüfuz ve hamiyet bir zatın emrî kumandasında olarak Millî müfrezelerde hizmet eyliyenlere de (erkek, kadın) Millî efrat itlak olunur.

REİS — Birinci madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Söz istiyen yok. Birinci maddeyi aynen reyî âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Birinci madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 2. — Lâakal elli kişiye kumanda edenlere Kuvayı Milliye Zâbiti tesmiye olunur.

REİS — İkinci madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) İkinci madde hakkında söz istiyen yoktur. Aynen reyî âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Aynen kabul edilmiştir.

Madde 3. — Elli kişinin âmiri; mülâzimisani, yüz kişinin âmiri; mülâzimievvel, yüzelli kişinin âmiri; yüzbaşı, altıyüz kişinin âmiri; binbaşı itibar olunur. Müstakillen bir cephenin müdafaasına memur olup lâakal bin kişiye ku-

manda etmiş olanlara Kuvayı Milliye kaymakamı ve bin kişiden fazlaya kumanda etmiş olanlara Kuvayı Milliye Miralayını namı verilir.

REİS — Üçüncü madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Söz isteyen yoktur. Aynen reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 4. — Birinci ve üçüncü maddelerdeki sarahat ve hile fiilen istihdam kılındıkları alelûsul musaddak bulunanlardan mâlûl ve şehidolanların kendilerine, ailelerine Askerî Tekâüt Kanununun 23, 36 ncı maddelerine müzeyyel 14 Eylül 1330 tarihli Kanun mucibince tekaüt ve aile maaşı tahsis kılınır.

REİS — Söz isteyen var mı efendim?

HAFİZ ŞAHİN Ef. (Gaziantep) — Encümen tarafından izahat verilsin, kimin tarafından musaddak olacaktır? (İzahata hacet yok sesleri.)

REİS — Efendim Muvazenei Maliye Encümeni izahat verecek mi?

HÂCİM MÜHİDDİN B. (Giresun) — Reis Beyefendi bunlar zaten muayyendir. İzahata da hacet yok, kimin tarafından tasdik edileceğini de sormaya hacet yoktur.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM Pş. (Karesi) — Müsaade buyurun, bendeniz izahat vereyim.

Efendim bu millî müfreze kumandanları, mâlûmuâliniz burada daha Müdafaa-i Milliye Vekâleti teşekkül etmezden evvel vazife gördükleri gibi sonra da devam etmiştir. Anadolu'da Müdafaa-i Milliye Vekâleti teşekkül etmezden evvel böyle millî müfreze kumandanlığı yapmış olanlarla, bunların şühedasının eytam ve eramili müracaat edeceklerdir. Ve bu müracaatları üzerine Vekâlet; mahallerinden o zamanda millî cephe kumandanlığı yapmış veyahut Müdafaa-i Hukuk Heyeti idarelerinde bulunmuş olanlardan ve mahallî Hükümetin kuyudatından tahkik edip tesbit ettirecek ve bu kanunda tâyin edilen maaşın tahsisini makamı aidine yazacaktır. Bu şeyler o zaman orada bulunmuş olan millî cephe kumandanlıklarından ve Müdafaa-i Hukuk heyetlerinden tahkik edilerek tesbit olunacaktır.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — O tarihte bulunmuş olan...

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM Pş. (Karesi) — Tabîî o tarihte bulunmuş olan...

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Müsaade buyurunuz efendim. Bendenize burada izah edilmesi icabeder bir mesele gibi geliyor. Dördüncü maddede «Musaddak bulunanlardan mâlûl ve şehidolanlar» deniyor. Mâlûliyyette hiçbir kayıt yok. Acaba bilâhara iltibasa mahal olmaz mı? «Harbde mâlûliyyet neticesi» demek daha muvafık değil midir?

REİS — Kâzım Paşa Hazretleri bir sual var efendim.

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM Pş. (Karesi) — Efendim sualinizi lütfen tekrar buyurur musunuz?

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Dördüncü maddede alelusulden sonra «musaddak bulunanlardan mâlûl ve şehidolanlara» deniyor. Mâlûliyyet mutlak bırakılıyor. Zannederim ki, asıl mâlûliyyetten maksat harbde mâlûl olanlardır. Bunu ifadeye lüzum yok mudur ve ifade edilse daha iyi olmaz mı?

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM Pş. (Karesi) — Efendim zaten mâlûliyyete maaş tahsisi bir harbden mütevellidolduğuna göre mâlûliyyeti derecelere göre ayırırlar ve o derecelere göre maaş verilir. Mâlûl denince her hangi bir hastalıktan dolayı mâlûl kalmış olanlar maksud değildir. Harb esnasında mâlûl kalmış olanlar demektir.

REİS — Efendim dördüncü madde hakkında başka söz isteyen yok, maddeyi aynen reyi âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Dördüncü madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 5. — İşbu kanun 15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Mudanya Mukavelenamesinin imzası tarihi olan 20 Teşrinievvel 1338 tarihine kadar ifayı vazife etmiş olanlara şâmindir.

REİS — Beşinci madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Beşinci maddeyi aynen reyi âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 6. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Maliye ve Müdafaa-i Milliye vekilleri memurdur.

REİS — Altıncı maddeyi aynen reyi âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kal-

dırsın... Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın...
Kabul edilmiştir.

Efendim kanunun serlevhasında «Mücahede-i Milliyede şehidolan gönüllü ve milis (Kuvayı Milliye) rüesa ve efrat ile ailelerine tahsis kılınacak maaş hakkında Kanun» tâbiri var. Muvazene-i Maliye Encümeni, mazbatasında bunları tamim ve tadil ettiğini söylüyor. O tamim ve hile tashihini teklif ediyorlar. Binaenaleyh kanunun serlevhasını (Millî Mücahede-i şehidolan gönüllü ve Kuvayı Milliye zâbitan ve efrat ailelerine maaş tahsisi hakkında Kanun) şeklinde tashih ediyoruz.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey işbu kanunun hükmü, icrayı ahkâmı neşri tarihinden başlar diye bir madde istemez mi?

REİS — Efendim mevkii meriyette olan bir kanuna istinadediyor. Binaenaleyh isterse Heyeti Celilenizin reyine arz edeyim. Kanunun aslı mevkii meriyettedir. Ve o kanunu asliye istinaden maaş tahsisini bu kanun tâyin ediyor. Binaenaleyh bu kanunda ayrıca tasrihine lüzum yoktur, zannediyorum.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Reis Beyefendi müsaade buyurur musunuz? Orada bir itirazım vardır.

REİS — Efendim kanunun heyeti umumiyesi müzakere edildi. Maddelerin müzakeresi de hitam buldu. Eğer sepkü rapta ait söz istiyorsanız söz veririm.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Bir madde ilâvesini teklif edeceğim. İstanbul'da Müdafai Milliyeye taraftar olup da Ferid Paşa Hükümeti tarafından idam edilenlerin de Kuvayı Milliye şehitleri gibi ailelerine maaş tahsis edilmesini istiyeceğim. Bu adamlar Kuvayı Milliye taraftarı oldukları için İstanbul'da asılmışlardır. Aynı kanundur, bunlar da Müdafai Milliyeye

mensubiinidir, idam edilmişlerdir. (Doğru sesleri)

REİS — Mazhar Müfid Bey, noktai nazaratlarını encümen mazbatasının zirinde dahi söylemişlerdir. Encümen mazbatası tabî ve tevzi edildi. Cümleiniz okudunuz; heyeti umumiyesi hakkında müzakere açılmadı, maddelerin müzakeresi de hitam bulmuştur. Eğer Mazhar Müfid Beyin noktai nazarı kabul edilecekse bir teklifi kanuni ile temin edilebilir.

MAZHAR MÜFİD B. (Denizli) — Kanunun heyeti umumiyesi reye konulmadı.

REİS — Maddelerin reye vaz'ı hitam buldu efendim. Kanunun heyeti umumiyesini tezyidi maaşı mutazammın olduğu için, yoklama suretiyle reyî âlinize vaz'ediyorum. (Buradayız yoklama istemez sesleri.) Müsaade buyurunuz efendim. Dün verilen bir kararı bugün bozamayız. Nizamnamemiz sarihtir. Yoklama suretiyle reye müracaat edilir. Kabul edenler beyaz, reddedilenler kırmızı rey puslası vereceklerdir.

FERİDUN FIKRİ B. (Dersim) — Yoklamaya lüzum yok Reis Bey.

REİS — Nizamnameyi tadil ederseniz, Riyaset yoklama yapmaz. (Haklısınız sesleri) Reyle-rini istimal etmiyen zevat varsa lütfen istimal buyursun. İstihsalî ârâ hitam bulmuştur. Netice-i ârayı arz ediyorum. Reye iştirak eden âzanın adedi 131 dir. 127 kabul, 4 rettir. Nisap mevcudolmadığından gelecek celsede ikinci defa reye vaz'edilmek üzere ruznameye alıyoruz. Yarınki Perşembe günü saat ikide içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Birde olsun Reis Bey. Biri zaten kabul ettik.

REİS — Bâzı esbaba binaen Riyaset ikiyi tensibetmiştir.

Hitamı müzakerat; saat : 5,00

Rize vilâyetiyle Borçka kazasında fındık, portakal, limon, mandalina, çay yetiştirilmesi hakkındaki Kanunun neticeî ârası

(Kanun kabul edilmiştir.)

Reye iştirak edenler	: 154
Kabul edenler	: 139
Reddedenler	: 13
Müstenkifler	: 2

(Kabul edenler)

Artvin: Hilmi Bey; Ardahan: Talât Bey; Aksaray: Neşet Bey, Besim Atalay Bey; Amasya: Ali Rıza Efendi, Nafiz Bey; Antalya: Ahmed Sâki Bey; Ankara: İhsan Bey, Şakir Bey; Aydın: Tahsin Bey; Edirne: Hüseyin Rfki Bey; Ordu: Recai Bey, Hamdi Bey, İsmail Bey, Halil Bey; Erzincan: Sabit Bey; Erzurum: Halet Bey, Hâzım Efendi; Ertuğrul: Dr. Fikret Bey, Rasim Bey, İbrahim Bey, Halil Bey; Ergani: İhsan Hamid Bey, Kâzım Bey; İzmir: Osmanzade Hamdi Bey; İsparta: Hüseyin Hüsnü Efendi, Hâfız İbrahim Efendi, Mükerrerem Bey; İstanbul: Hüseyin Rauf Bey, Hamdullah Suphi Bey, Ali Rıza Bey, Fethi Bey, Akçuraoğlu Yusuf Bey Hamdi Bey; Eskişehir: Abdullah Azmi Efendi; Elâzığ: Mustafa Bey, Hüseyin Bey, Naci Bey; İzmit: Şükrü Bey, Mustafa Zeki Bey, İbrahim Bey, İbrahim Süreyya Bey; Urfa: Hüsrev Bey, Yahya Kemal Bey; Bayezid: Şefik Bey, Süleyman Sudi Bey; Bursa: Osman Nuri Bey, Necati Bey, Mustafa Fehmi Efendi; Burdur: Mustafa şeref Bey, Hüseyin Bâki Bey; Bozok: Süleyman Sırrı Bey; Bolu: Emin Cemal Bey, Şükrü Bey; Biga: Mehmed Bey; Tekirdağı: Cemil Bey; Tokad: Mustafa Bey; Canik: Cavid Bey; Cebelibereket: Avni Bey; Çorum: Dr. Mustafa Bey, İsmail Kemal Bey, İsmet Bey; Hakkâri: Nazmi Bey; Dersim: Feridun Fikri Bey; Denizli: Necib Ali Bey, Mazhar Müfid Bey; Diyarbakır: Zülfü Bey; Mehmed Bey, Şeref Bey;

Zonguldak: Halil Bey, Yusuf Ziya Bey; Rize: Esad Bey, Ekrem Bey, Ali Bey; Siirt: Mahmud Bey, Halil Hulki Efendi; Sivas: Halis Turgut Bey, Ziya Bey; Siverek: Mehmed Efendi; Trabzon: Rahmi Bey, Ahmed Muhtar Bey, Süleyman Sırrı Efendi, Nebizade Hamdi Bey; Gaziantep: Hâfız Şahin Efendi; Kırkkilise: Dr. Fuad Bey; Karesi: Mehmed Bey, Kâzım Paşa; Karahisarı Şarki: İsmail Bey, Ali Süruri Efendi; Karahisarı Sahib: Ruşen Eşref Bey, İzzet Ulvi Bey, Ali Bey, Kâmil Efendi, Musa Kâzım Bey; Kastamonu: Mehmed Fuad Bey, Ali Rıza Bey, Ahmed Mahir Efendi, Halid Bey, Necmeddin Molla Bey, Hasan Fehmi Efendi; Kozan: Ali Sahib Bey, Ali Şadi Bey; Konya: Eyüp Sabri Efendi, Mustafa Feyzi Efendi, Naim Hâzım Efendi, Mustafa Efendi, Hacı Bekir Efendi; Kırşehir: Mahbup Efendi; Kayseri: Nuh Naci Bey, Sabit Bey; Gelibolu: Celâl Nuri Bey; Gümüşane: Veysel Rıza Bey, Hasan fehmi Bey; Kângırı: Ziya Bey, Rifat Bey, Talât Bey; Kütahya: Nuri Bey, Ragıb Bey, Şeyh Seyfi Efendi; Girasun: Şevket Efendi, Hacim Muhiddin Bey; Mardin: Yakup Kadri Bey, Derviş Bey, Abdülğani Bey; Mersin: Besim Bey, Niyazi Bey; Maraş: Hacı Mehmed Efendi, Tahsin Bey, Midhad Bey; Malatya: Reşid Ağa, Mahmud Nedim Bey; Menteşe: Esad Efendi, Yunus Nadi Bey; Muş: Ali Rıza Bey, Osman Kadri Bey; Niğde: Galib Bey; Van: Münip Bey, Hakkı Bey, İbrahim Bey.

(Reddedenler)

Erzurum: Ziya Bey; İzmir: Mahmud Celâl Bey; İstanbul: İsmail Canbulat Bey; Eskişehir: Emin Bey; Urfa: Ali Efendi; Bursa: Refet Bey; Biga: Şükrü Bey; Canik: Sü-

leyman Necmi Bey; Karesi: Ahmed Süreyya Bey, Mehmed Vehbi Bey, Haydar Âdil Bey; Mardin: Adürrezak Çelebi Efendi; Muş: Hacı İlyas Sami Efendi.

(Müstenkifler)

İzmir: Rahmi Bey; Ertuğrul: Ahmed İffet Bey.

Millî Mücadelede şehidolan gönüllü ve kuvayı milliye zâbitan ve efrat ailelerine maaş tahsisi hakkındaki Kanuna ilk defa toplanan âranın neticesi :

Reye iştirak edenler	: 131
Kabul edenler	: 127 (Nısbatı ekseriyet yoktur.)
Reddedenler	: 4
Müstenkifler	:

(Kabul edenler)

Atrvin : Hilmi Bey; Ardahan : Talât Bey, Halid Paşa; Aksaray : Besim Atalay Bey; Amasya : Ali Rıza Efendi, Nafiz Bey; Antalya : Ahmed Saki Bey; Ankara : Şakir Bey; Aydın : Tahsin Bey; Edirne : Faik Bey, Hüseyin Rıfki Bey; Ordu İsmail Bey, Recai Bey, Hamdi Bey, Halil Bey; Erzurum : Halet Bey; Ertuğrul : Ahmed İffet Bey, Rasim Bey, İbrahim Bey, Doktor Fikret Bey; Ergani : Kâzım Vehbi Bey, İhsan Hamid Bey; İzmir : Rahmi Bey, Mahmud Celâl Bey, Osmanzade Hamdi Bey; İsparta : Hüseyin Hüsün Efendi, Hafız İbrahim Efendi, Mükkerrem Bey; İstanbul : Hüseyin Rauf Bey, İsmail Canbulat Bey, Hamsi Bey, Akçura-oğlu Yusuf Bey; Eskişehir : Emin Bey; Elâziz : Mustafa Bey, Hüseyin Bey, Naci Bey; Urfa : Yahya Kemal Bey; İzmit : İbrahim Bey, Saffet Bey, Mustafa Zeki Bey, İbrahim Süreyya Bey; Bayezid : Şefik Bey; Bursa : Necati Bey, Mustafa Fehmi Efendi; Burdur : Mustafa Şeref Bey, Hüseyin Vaki Bey; Bozok : Süleyman Sırrı Bey, Hamdi Bey; Bolu : Emin Cemal Bey, Şükrü Bey; Biga : Mehmed Bey, Şükrü Bey; Tekirdağı : Cemil Bey; Tokad : Mustafa Bey; Canik : Cavid Paşa, Süleyman Neemi Bey; Cebelibe-	reket : Avni Bey; Çorum : İsmet Bey, Mustafa B, İsmail Kemal B; Hakkâri : Nazmi B; Der-sim : Feridun Fikri B; Denizli : Mazhar Müfid B, Necip Ali B; Diyarbakır : Zülfü B, Mehmed B, Şeref B; Rize : Esad B, Ali Bey, Ekrem B, Rauf B; Zonguldak : Halil B, Yusuf Ziya B; Siirt : Halil Hulki Ef, Mehmed B; Sivas : Ziya B, Halis Turgut B; Siverek : Mahmud Ef; Trabzon : Ahmed Muhtar B, Nebizade Hamdi B; Gaziantep : Şahin Ef, Ali Cenani B; Kırıkkilise : Dr. Fuad B; Karesi : Haydar Âdil B, Vehbi B, Mehmed B; Karahisarı Şarki : İsmail B; Karahisarı Sahib : Hasan Fehmi Ef, Ali Rıza B, Halid B; Kozan : Ali Şadi B; Konya : Musa Kâzım Ef, Mustafa Ef, Eyup Sabri Ef, Naim Hâzım Ef; Kayseri : Sabit B, Nuh Naci B; Kırşehir : Mah-bup Ef; Gelibolu : Celâl Nuri B; Gümüşane : Hasan Fehmi B, Veysel Rıza B; Kângırı : Rifat B, Ziya B, Talât; Kütahya : Recep B. Nuri B; Giresun : Şevket B, Hâcim Muhiddin B; Mar-din : Abdülgâni B, Devriş B, Yakup Kadri B, Abdürrazak Çelebi Ef; Maraş : Tahsin B, Meh-med Ef, Midhat B; Malatya : Reşid Ağa, Mah-mud Nedim B; Mentеше : Esad Ef; Muş : Hacı İlyas Sami Ef, Osman Kadri B; Niğde Galip B; Van : Minip B, İbrahim B, Hakkı B;
--	--

(Reddedenler)

Erzurum : Ziya B, Cazım Ef; Kastamonu :	Mehmed Fuad B; Konya : Mustafa Feyzi Ef;
---	--

